

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 1.

V Celovcu 20. januarja 1875.

Leto VII.

## Z i m a.

Drevje! kje je tvoje cvetje,  
Zemlje plodne kje si kras?  
Kar ti dalo je poletje,  
Tebi vzal je zime mraz.

Kje so drobne pevke ptice?  
Kje je slavca mili glas?  
Ki v dobrave in gorice  
Pel nam je za kratek čas?

Kje cvetoče ste livade,  
Pevajoči kje pastir?  
Klic zastoj je! — prazne nade! —  
Pusto vlada zimski mir.

Po planjavah, kjer ovčice  
Pasle so se, sneg je zdaj;  
Kmeta ni in ne žanjice,  
Tužno polje, pust je gaj.

Burja zdaj ledena brije,  
Kjer pihljaj je prej Zefir;  
Solnce skrilo se, ne sije  
Luč, ki je toplote vir. —

Zima tudi tebi pride,  
Res krepak si še in mlad,  
Bliža se ti, ne odide,  
Prošla že ti je pomlad.

Prošlo je pomladno cvetje,  
Prošle ure mladih let;  
Čas je zdanji tvoj poletje,  
Zdaj zori, kar sjal si pred.

Za poletjem pa bogata  
Ti jesen poverne trud; —  
Oves al' pšenica zlata —  
Kar sejal si, žel boš tud'!

Žel si in napolnil hrame,  
Vživaj starček srebrolas;  
Dokler ne položiš rame  
Trudne v grob, ko pride čas.

P.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

### I. Vožnja iz mesta domú.

Bilo je poletnega dne popóldne. Večerna zarja se je v zlatem svitu razlivala črez gore in doline. Višnjelo se je dvigal tam-le na uni strani gorski obrobek v podnebnem žaru. Pečine in gozdi so senco razprostirali daleč na pokošene

travnike; njim nasproti pa je žarela s solncem obsijana stran kviško stermečih gričev z gozdnatimi verhovi. To je bilo poletje, ki se je umiraje smehljalo, predno ga je v boji premagala jesen. Globoko doli na dnu je tekla mogočna in široka reka po svojem večnem potu. Tukaj-le jo je odevala senca v černo tmino, tam-le pa je blisketala v zlatih lučicah in nebó in zemlja sta jo poljubovala.

Tam-le doli se je ogledovalo v njeni vodi lepo sezidano mestice. Žarna svetloba je ležala po oknih in njih lesketanje so pili odsevajoči tihi valovi, ali hiše in turni pa niso mogli dobiti v reki prave podobe in vendar so bili videti tako mikavni. Tersje se je vilo od hiše do hiše, vinova loza je segala celó do oken in na njej je zorelo tečno grozdje. — Spodaj na klopici pa so tertó pozdravljale vesele rožice. Človek bi djal: zelenje bi rado tako med seboj óbčilo, kakor obéijo ljudjé, ki hodijo iz hiš in vertov, da se pogovarjajo in pomenijo kaj še dnevu na odhodu. In res, dan se je nagibal. Lastavice so bolj pogosto žvergolele in hitreje obletavale zidovje in hiše, nad kterimi se je vil mirno in naravnost k višku dim oznanjeva je, da se gotovi in pripravlja vesela večerja.

Doli za vodó skozi vrata se je vila vozna pot. Dve ženski greste iz mesta po cesti. Šli ste bili v mesto po vsakoverstne za dom potrebne stvari. Deklica nosi umetno na glavi napolnjeno korbo. Ona hitro stopa, djal bi, da jej neukretno breme ne dela nobene teže. Tako korači Nežika pred starko, pred svojo materjo, ki jo komaj dohaja. Mati Jera je že mnogo let po svetu hodila in doživela dokaj veselja in težave na lepi božji zemlji.

Zavijete se h kerčmi, ki pomalja streho iz srede onih zelenih lip. Kerčma stoji tik ceste in v njej je vedno živo veselje in židana volja. Tukaj osedajajo brodniki in se krepčajo, ko so večkrat prebrodili reko; tukaj čakajo čolnarji in počivajo, ko so po vodi priplavili tergovsko blago; tukaj postajajo vozniki, ki vozijo robo daleč po deželi. Ta kerčma ima dober glas in ljudjé se radi v njo vračajo, ker se tukaj dobiva dobro jesti in piti in je kerčmar sama šala in dobra duša. Za to pa tudi hiša ni nikoli prazna in brez dobre vesele volje. Tudi danes so kupice veselo in glasno donele in razne pesmi se razlegale krog in krog. —

Ženski se približujete kerčmi in lipam, da tukaj najdete sina in brata. Že kmalo popoldne ste se pripeljali in sin ju je imel v kerčmi z vozom tako dolgo čakati, dokler ne nakupite v mestu na tergu in po štacunah vsega, kar je treba za dom. Že od daleč zagledate kola na istem mestu, kamor so jih o prihodu zategnili. Vrana konja kopljeta nesterpljivo po zemlji. Neža jame precej ponamestovati nakupljeno robo in hišni hlapec jej pomaga. Kmalo priteče tudi iz hiše vedno veseli kerčmar. „Kje pa je France?“ poprašuje skerbna mati. Kerčmar se šaljivo nasmehne ter reče: „Precej grem po fanta,“ in hitrih nog odide v hišo.

France pride. Bog nebeški, kako opoteče, kako mu noge opletajo, kako ves omahuje in zastranjuje. Lasje so mu razkuštrani, v lica ves žari, oči so mu kervavo zatekle. „Že spet!“ reče dekle materi, „nikoli ne vé, koliko in kdaj ga ima dosti; ah, da se mora vselej vpijaniti!“ Stara mati zdihne in pomigne sinu pa ga svari rekoč: „Ali ne bode nikoli konca tvoje lahkomisel-

nosti? Ali ne moreš nikoli toliko moči zbrati, da bi se uperl tej nesrečni strasti in gerdi razvadi? Kako nas boš pijan vozil? Bog nas varuj nesreče, ti nas še v smert zavozliš! Oj, kako ti žaré lica in čelo!“ — France pa se zakrohoče in pravi: „Dajte mir mladosti, jaz moram tudi imeti svoje veselje; veselemu fantu pa se spodobi, da vé in zna pogledati kupici na dno, pa mi torej ne godite vedno ene in iste, saj veste, če prideš med volkove, moraš ž njimi tuliti. Zdaj pa na voz, jaz sem gotov, le berž, in bodite si svesti, da se hitro in urno popeljemo.“

Teh besed ne govori, ampak vpije in zravno kolne in poka z bičem, ki mu ga je kerčmarjev hlapec v roke dal, da ženske tiha groza spreleta. Da se ne vname vpitje in prepir, sedete obé na kola in se izročite vozniku s strahom in trepetom. Pijanemu Francetu pomaga hlapec na kola spredaj na sedalo. Polagoma prihajajo pivci iz kerčme in brijeje norce in dražijo še bolj razuzdanega fantalina. Ženske oblija rudečica in prehaja sram. Od vseh kotov doletuje zasmehovanje: „Daj, pokaži, kako znaš uzdo deržati; pokaži, kako umeš z bičem udarjati! Če znaš tako voziti kakor piti, kmalo se zverneš z voza. Ti še misliš, da sta vaša vranca pred ko ne belca! zemlje od neba ne ločiš!“ Tako se norčujejo. Samo neki starec zaverne pijano derhal: „Molčite, molčite, kako vendar morete govoriti tako brezbožno! Od pijanca ni daleč poguba.“ Zdaj kola zaderdrajo, bič naganja konja in marsiktera sirova in neotesana uide iz ust hripavemu vozniku. Mati in sestra ga serčno opominjata in svarita, ali kaj pomaga! njemu po ušesih šumi še vedno vpitje in smeh zasramovavcev. V pijanosti ga mine pamet in prevdarnost. Poka z bičem in kolne. To je sreča, da je cesta dobra. Lep kos pota k domu so že prevernili, toda vse prehitro. Kakor pošasti letelo je mimo njih polje, gore in drevje, in po noči, ki je zmiraj bolj ovijala zemljo v mrak, metale so podkve konjema izpod kopit svetle iskre. France le goni in goni. Sreča, da sta konja zvesta in že dostikrat to pot prehodila, pa se torej mati in hči bolj zanašata na konja, ko pa na Franceta.

Zdaj se bližajo nevarnemu in grozopolnemu kraju. Pečina je tukaj kakor zviškega vderta stermo doli v reko, za visok turen globoko. Kako temno gleda stermo pečevje v tihi mrak! In cesta je tamkaj ozka, vrezana v stermo skalo, in spodaj reka bobni in šumijo valovi, da se vse vertinči in peni. Brodniki pravijo, da voda tamkaj doli nima dna. Na tem kraju preti velika nevarnost. Ograja ob robu stermine je lesena. Oh kako hitro leté proti pečini! Zdaj zapije mati sinu: „Pazi, France, bližamo se hudemu mestu, ne goni tako hitro, ne bičaj konj, primi dobro za uzdo. Vozi pametno, s pametjo se varno pride mimo hudega kraja, in tudi pridemo dosti zgodaj domú, ne goni preneglo, terdno primi in derži.“ Tako mu prigovarja in ga miri starka, ali njene besede vnamejo še le Franceta, da začne kričati in goniti še hitreje. Konja zasopihata in skočita v dir, kakor odferči strelica, ki jo požene lok odstrumno napete tetivi. K temu pribuči ta hip okoli pečine po vodi parobród (ladja na paro). Žarke iskre meče iz sebe in goste oblake črnega dima siplje v nočni zrak. Mašina blapi in sope, kolesa se po taktu šumno verté in valovi udarjajo

bučé ob bregove. Kakor nočna pošast derví se velikanski razlak z mogočno silo gori po reki. Zdaj pa kdo derži konja! Splašita se in vlečeta za seboj težka kola. Izpod kopit vse gosteje iskre škačejo, ne sliši se drugzega kó derdranje kol in poketanje konjskih kopit. Ženski vpijete od groze: „Po nas je, po nas je!“ Na levi zija brezno v mokro smert. Vse verti se jima pred očmi. Vdati se morete nazadnje in sedite z debelimi očmi in bledimi lici. Zdaj leté proti pečini, kjer se cesta na naglem ovija in oži. Zazdihnete še enkrat. V takem diru se tukaj kola ne bodo mogla ogniti, zadeti morajo v ograjo in zlomiti jo in vsi vkup se zvernejo v globočino, živih ne bo nikdo videl, po njih je, po njih je! Ženski groza popade, iz vse duše zaupijete: „Po nas je, po nas je!“ — Ali ta hip zagermi glas „stoj!“ Serčen možak visoke postave priskoči in zaustavi bežeča konja. Prime ju za uzdo in nategne, konja postaneta. Bog, ki še pobožnih nikoli ni zapustil, poslal je pomočnika. Ženski se zjočete od veselja in hvaležnosti.

Najpred pomolita Gospodu nebes in zemlje. Tujec stóji zmerno malo v stran. Prijazno se pogovarja s konjema in jima pravi, da jima je dolžnost mirnima biti. Gladi ju po zgretih glavah in grivah in konja sta tudi ž njim prijazna, ker ne čutita več biča sirovega gonivca. Dasta se pohlevno voditi mimo tistega groznega kraja, kjer spodaj jezni valovi šumé. Tujec veže jermenje in poskuša, ali je uzda dosti terdna in močna, previdno pregleduje oje, kolesa in osi, da se ne bi nova nesreča zgodila. Zdaj hoče iti svojo pot dalje ter reče: „Lehko noč in srečno pot, pa dobro pazite.“ Še le zdaj ga ženski pokličete, ker ste še le zdaj odmolili, pa se mu serčno in glasno zahvaljujete za rešenje tako, da tujec komaj verjame besedam, ki jih sliši, kajti si misli, lejte si, kar sem vam storil, to bi moral vsakemu drugemu tudi storiti. Zraven hvale in sredi zahvaljevanja ga pa še poprosite, naj jih zdaj ne pušča in ne izroči novi nevarnosti. Bistrih oči on kmało sprevidi, kakšna je z voznikom in ker ga ženski prosite, prime za uzdo, vzame bič, sede na voz in vozi varno z lahkoma naprej. France leno smerči na slami, in Nežika pot prikazuje.

Dolina se jame širiti in odpirati. Mesec pride s prijazno svetlobo izza gore in senjavo poljublja polje in reko in vožna je milotiha skozi loge, verte, travnike in polja proti domačemu selu. Nad vsemi hišami počiva mir, le tu in tam gorí še ktera lučica. Tako ljubo je in vsi molčé. Tam-le je, — kjer stojé ona-le drevesa, tam je naša hiša. Psi zalajajo. France se predrami in odpre zaspane oči. Kola postanejo pred Županovo hišo.

## II. Oče Župan.

Oče Župan je slišal. Serce mu poka od tega, kar mu je sinoč žena povedala. Danes hodi poln dušne žalosti po hiši in vertu, po dvorišču in skednjih. Njegova kri mu je tako mila in draga in Neža in France sta mu edina otroka. Obadva ljubi neizrečeno in ju nosi globoko v serci. In zdaj bi se bilo skoraj zgodilo, da bi ne bil videl nikoli več svojih ljubljencev, da bi ju

bila z materjo vred reka mrtve daleč odnesla, ah z ženo vred, ki mu je po-božna in zvesta tovaršica veselih in žalostnih dni! O groza! Župan trepeče, kakor da jih deroči valovi s seboj ženó, čuti, da mu je serce ranjeno; čuti, da mu duša kervaví.

Žalosti se pridruži sram, ki se ga loti ljuto in brez tolažbe za to, ker se mu je iznerodil edini sin. On sam je vsejal slabo seme. To je, kar mu serce para in grize kakor nemiren červ. Od kar se mu je fant rodil, odreja ga je vse premehko. Očetovsko veselje mu je serce vedno tako polnilo, da pri sinu ni videl nobene napake. Če se je sinče v jezi napihovalo, gledal je to vse s preblagim očesom. Premalo je pazil na-nj, pa mu vleze laž v serce. Od učitelja se ni nič naučil, ker se je vedno izmuzal iz cerkve in šole, da je po selu vsakoverstne burke uganjal. In za vse budalaste in hudobne, ki jih je napletal, ni ga oče posvaril, nikar li kaznil. Tako je rasla v njem lenoba. Vso moč in voljo mu je zgodaj zaterlo pusto življenje in prazno uganjanje. Nikjer ni imel ostanka razun v kerčmah pri igri. Po dnevi je lenobo pasel, polegal in pospaval, po noči pa je popijal in prepeval nesramne popevke v družčini njemu podobni. Pridnosti in delavnosti, tega kinča vsakega kmeta, on ni poznal. Njemu ni tekel nikoli znoj po licu, rok mu žulji niso uterdili. Okusil ni nikoli blažene sreče po dognanem delu v sladki utrujenosti. Pusto je njegovo počenjanje, prazen njegov čas. Oče ga je pozneje sicer naganjal z lepo in gerdo, toda prepozno. Duša mu je gola pušča. Železo se da kovati, le dokler je belo, a ta čas je že davno potekel. Navada popada! Navadil se je pijančevanja, pa ne more kaj, da roji in razsaja in pusto živi, in to je, kar starca peče, da je tako napek za delo prijel, da je iz krive ljubezni sina tako slabo odredil.

Oče Župan je sicer mož, ki ima glavo in serce na pravem koncu in zna sam sebe berzdati. To se mu vidi že na visoki in tanki postavi. Lasjé so mu sicer osiveli na glavi, ki jo moško po konci nosi, ali vidi mu se na slokih plečih, da mu moči še niso oslabele. Čelo mu je visoko in hladno, oči so mu tako bistrovidne kakor sokolove. Ozki ustnici ste terdo zaperti, kakor bi bili iz rude vlti, in terdni ste kakor skala, da jima ne more uiti nobena nepremišljena beseda. Rekel bi, iz kamena je Župan, kedar nepomično stoji; ali kedar se giblje, hoja mu je terdna in strumna, koraki varni in gotovi, kakor moža, ki ne pozna strahu, in ki hodi naravnost k cilju in serčno vse premaga, kar se mu stavi na pot. On ni podoben tistemu, ki omahuje in opleta in mehkovoljno odjenjuje od misli iz same nježnočutnosti. Da, tega moža, ki je tako sebe svest in hladne kervi, prelezla je samo eden edinikrat slabost, in ta slabost je pokvarila vse. Odreja je sina je zašel s pravega pota, odreja mu je spodletela, ker mu je serce premagalo voljo. Ah, kako si bo utolažil vest in upokojil! —

Drugač je oče Župan mož prave korenine. Kdo bi od njega oči obrnil in ga ne hvalil, kedar hodi po svoji podedovani zemlji, ki jo s pridnostjo in neutrudnostjo vedno pomnožuje in razširja? Kako moško gre tam-le iz hiše, kako strumno je stopil na vežni prag, ki ga košata lipa gosto obsenčuje!

Kako kratkih besedi hlapcem ukazuje! Kako mirno in resnobno korači tukaj proti skednjem in tamkaj proti hlevom, ki so postavljeni okoli po posestvu! Tamkaj pregleduje omlačeno žito in preštevava snope in tehta, kako bodo plenjali; tukaj se ozira po širokočelnih bikih, po debelookih rujavih kravah, konje in žrebe pa gladi in boža. Kako vé vzdigati nemarne dekline in lene hlapce! Besede so kratke, ali pridejo vsemu v okom, ozdravijo vsako zlo in popravijo vse hudo. Kako krepko je zadel kopačo na ramo in tako pregleduje vsako leho in gredico na vertu in vsako mlado drevesce. Od tod gre na polje gledat, kako stoji setev na njivah in prehodi vso zemljo, vse vinograde in travnike, ko bi bilo treba kje kaj popraviti. In kako berž vse zapazi, kje je treba poprave! Kjer ni kaj vseč in prav narejeno, loti se sam dela in popravi, kakor mora biti.

Ali zdaj je drugač. Megleno mu je čelo, oči so mu mračne in kalne, od hude volje. Sicer hodi po posestvu kakor vsaki dan po stari navadi, ali danes ne pazi in ne gleda na nič. Danes ga je žalost in skerb tako prevzela, da ne misli na gospodarstvo, da se na posle malo ozira, da ne sliši žrebcev in goved, ki ga veselo mukaje pozdravljajo. V mislih zatopljen hodi po travnikih in lokah in hoja mu ni stalna in terdna. To se mu je pervikrat dogodilo! Sosed tam na kraji verta ga komaj pozná, tako senjavo bendá in hodi. Čisto ves se je spremenil.

To dela skerb! Žene ga daleč od hiše ven iz sela. Franceta vzame s seboj. O poldne se ne verneta domú. Še enkrat hoče resno s sinom govoriti in mu povedati, kaj je njegova dolžnost. Pričo poslov in družine se ne smejo goditi domače razpre. Zato gre s sinom v bližnji log, da mu na samotnem kraji poskusi ganiti in omečiti terdo in zastarano vest. Ah, kdo vé, kaj je skerbni oče govoril? Ali je koli otajal sinu led na sereu? V neki kerčmi daleč v logu počivata in zdravo Marijo zazvoní, ko se verneta k domu. Huda, težka žalost mračí še stareu čelo in oči. Ali se France ni dal ganiti, ni dal omečiti? Molčé gresta po poti in če ju kdo vpraša: kaj, da nista bila o poldne doma? odgovarjata mu, da sta imela v mestu opravke. Od hoje sta spehana in trudna.

To dela skerb! Vesel in dobre volje je sedal oče Župan za mizo k večerji. Zvečer ni več ukazoval, ampak pogovarjal in šalil se je s hlapci in deklami. Ali danes mu hodijo misli vse druge poti, nobena šaljiva mu neče na jezik in iz ust. Mermrá in godernja in ker taka sapa veje, tudi družina jezik za zobmi derži. Še celo z gostom malo govori, z onim tujcem, ki mu je smerti otel, kar mu je najljubše na zemlji, in ki ga je povabil, naj ostane pri njem in si odpočije, dokler ga je volja. Malo govori, čeravno mu je serce v persih vse polno zahvale.

(Dalje prihodnjič.)

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 2.

V Celovcu 20. februarja 1875.

Leto VII.

## N o č.

Solnce davno se je skrilo,  
Zemljo krije tihi mrak;  
Glej miglanje zvezdic milo  
Glej prot' Rimu svitli trak!

Med nebrojno zvezd število,  
Se prikaže njih pastir,  
Nezmotljivo njih vodilo  
Gleda vedno zvezdni tir.

Kako ena njih se vterne,  
Kako druga zablješči,  
Vidi ako tek oberne  
Tretja že po polnoči.

Tud' priroda vsa je tiha,  
V nji kraljuje sladki mir;  
Samo vejce mlade viha,  
Mili, hladni še Zefir.

Čuj v tihoti glas žezdare  
Milo strune se glase  
'Z njih glasu poznaš da tare  
Tuga mlado še serce.

Kaj zdihuje, kaj tuguje,  
Kako tare ga gorjé?  
Kaj li zvezde poprašuje,  
Pesem ta komu nek gre? —

Starše svoje objokuje,  
Ki že v črni zemlji spó;  
To ga tare, to ga kluje,  
Tem njegova pesem gre.

P.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

### III. Blagajev Tine.

Češčena in slavljena bodi, o gostoljubnost, ti svetlo solnce na poti našega življenja in prava milost popotniku zlasti, kedar nenadoma na-te zadene! Ti ne potrebuješ polne mize, ne močnega vina, ne nasladnega obeda, tebi je le treba prijaznega pogleda in blagih besedi, ki razodevajo dobro in nagnjeno

serce. Na tako gostoljubnost je zadel tujec, ki je bil mater Županjo in njeno hčer gotove pogube otel in je zdaj pri Županovih od pota in hoje počival.

Kdo je neki ta tujec? Nikdo ga ne pozná, samo toliko vedó, da mu je Tine ime. Rasti je visoke in čverste, lasje so mu svetlobelkasti kakor predivo in mu glavo pokrivajo z gostimi kodri. Okrogle čeljusti mu obraščajo lahki kosmi zasukane brade. Jasno lice mu se sveti od samega zdravja, nos ima naravnost potegnjen in izpod visokih obervi mu gledajo bistre modre oči. Tak je, kakor bi bil sama dobrotá in pobožnost, ali pri vsem tem gleda mladi možak tako derzno in poln terdne volje in moški hod mu razodeva serčno neustrašno dušo.

Neki dan po večerji je družina sedela pred hišo. Solnce je umikalo zadnje žarke z gorskih verhuncev, ki so dolgo senco za seboj stegali. V lipi, ki kviško moli, čivkajo pojemaje samo še vrabei. Kokoši in druga perutnina je šla na gredi, goveda bolj po redkem mukajo in konji jenjujejo teptati. Le pred hišo je vse živo, ljudjé še nimajo pokoja. Tam-le si veliki hlapec nadeva malo lulo, konjski pregleduje jermenje, ki se mu je danes stergalo in mali hlapec si plete bič za juternji dan. Dekle imajo opraviti z metlami, skledami, lonci in drugimi stvarmi. Ena ročno pometa, druga zbira za kuhinjo zelje in sočivje, ki je lepo nakopičeno, tretja pa živini poklada. Neža in stara mati pa pazite, da gre vse po redu. Zdaj pride med nje še priletni ovčar s svojim psom. To je bil stari Groga. Za sedalo in počivalo si odbere vežni prag. Oče Župan stoji med durmi, roci derži križem na herbtu in pazno gleda na vse strani.

Vse se giblje, vse je živo in govorica teče brez prestanka. Glasen smeh nastane, kedar kdo kako smešno pové. Sredi tega gibanja ogovori nekdo Tineta in mu reče: „Zdaj pa nam vi povejte kdo, kaj in od kod ste.“ „Zakaj pa ne?“ ogласi se Tine in reče: „Toda ljudjé, ki potujejo, kakor jaz, vedó malo čudnega povedati.“ Na to se vsi umiré, dekle umolknejo, hlapci sežejo po lule in Tine začne tako-le pripovedovati:

„Ako greste doli za reko na dalje in na šir in ko pridete do tje, kjer se ne dviga nobena gora več in se zemlja sprostira plana in ravna, prišli ste v moj rojstni kraj. Tam oko ne vidi toliko raznoverstnih božjih stvari, kolikor tukaj pri vas. Stara mesta so redka in ponosne cerkve se ne ogledavajo v sinji reki in tudi vasi in sela niso na gostem in kmetije so na samem in raztresene. Kmetje obdelujejo zemljo, ki jim daje žito in les in živi konje in goveda, ali vina in takega sadja jim ne rodi, kakor te-le gorice pri vas. Živé se domá in ne hodijo za kupčijo po deželi. V mojem kraji je življenje kaj enolično, ali vkljub vsej enoličnosti ljubi zvesto oni kraj vsak, ki je tam rojen. Žoltaste loke in planjave, ki se zibljejo od klasja, so podobne širokemu zlatemu morju. Travniki se široko razprostirajo in so ograjeni za varno pašo kakor zeleno smaragdovje. Hrastje po dobravah silijo k nebu in ošabni in mogočni vihar jih prebuhava z groznim šumom. Tudi po pustinah, kakor so mertve videti, je polno življenja. In kakoršna dežela, taki so tudi ljudjé, kakoršnega serca so bili včera, takega so še danes tudi. Ne potuhnjeno.



ampak naravnost hodijo svoje pote. Česar se primejo, tega se terdno deržé, ali zraven so mirni in ne pre nagljiijo se nikoli. Ljudje so tam tako skriti pred svetom, kakor so skrite njih hiše, ki samotno molé svoje strehe med veršiče v logu in gledajo skozi okna daleč po travnikih in polji. Enolično je pri nas, ali kdor se je tam rodil, mil mu je kraj in vse ga nekaj tam derží, in če pride na tuje, toži mu se po domu.

V eni teh kmečkih hiš sem se jaz rodil. Stara hiša, podobna vsem drugim tamkajšnjim hišam, gleda na vse vetre. Lesena je, ali moška, lepa, velika in z opeko krita. Na vsaki strani se stezajo sadovniki in lepo obdelani verti. Za verti so pašniki za goveda, kokoši in gosi. Tam so tudi konjske staje, dalje za stajami so travniki in polje in še dalje za njimi pustine in gozdi, in daleč daleč tam višnjelkasti griči, ki zapirajo pogled vedoželjnemu očesu. Tukaj sem živel v veselju in radosti mlade dni. Preblag oče in predobra mati sta me vodila in dušno in telesno odrejala. Oče je bil kmet in kar je bil oče, bil sem tudi jaz, obdeloval sem zemljo kakor vsi drugi pri hiši. Najprej ko dorasem do dečka, sem pasel gosi in svinje, potem krave in konje. Na to sem začel orati in kositi, vert okopavati in sadno drevje gleštati, za tem mlatiti in sukati se po hlevih. Z dvajsetim letom sem poljedelstvo tako dobro umel, kakor kateri si bodi star kmet. Moj oče je bogat mož, ki je mnogo podedoval in še več prigospodaril. Daleč na okrog ga ni tako umetnega, kakor je on in noben sosed ni tako priden in delaven, in tako se mu je posestvo od leta do leta zboljševalo, širilo in množilo. Pri nas domá nismo bili nikoli v ničemer na tesnem, imeli smo vselej vsega v obilnosti. Ali navada je tam, da se kmetija ne sme deliti, če je tudi še tako velika in bogata. Kedar gospodar umerje, dednik mu je najstarejši sin, vsi drugi otroci pa morajo ali bratu služiti ali pa iti po svetu s trebuhom za kruhom. Taka je pri kmetu in taka je tudi pri gospodi. Ali je prav, ali ni prav? stare navade ne bom grajal, in ko bi se jej hotel upirati, odstranil le ne bi navade starodavnih časov, če ravno ni v prid prihodnjemu rodu. Jaz nisem pervorojeni sin, ali sem preponosen, da se terpinčim in delam po tlačanski za starejšega brata. Odrekel sem se doma in domačega kraja, čeravno s težkim srcem, in zdaj iščem po svojih potih in iz lastne moči novega blagoslova.

Tako je storilo že več drugih pred menoj. Šli so na tuje, ustvarili so si tam svobodo in novo srečo. Tako je šel tudi moj stric od doma po svetu, ko je živel še mojega očeta oče. Zakaj je šel, to nam je bila vedno skrivnost, kajti on je bil pervorojeni sin. Njegov bi bil dom, njegova kmetija, ko bi ne bil zapustil rojstnega kraja, ali ker je šel, dobil je moj oče vse gospodarstvo, in dobro je gospodaryl, da vse sosesstvo hvali njegove njive, travnike in gozde. Ali ako se kdaj stric poverne, dati mora njemu vse, kakor je dobil. Ali se to kdaj zgodi ali nikoli, moja nikakor ne bode kmetija, pa me je toraj vleklo za stricem. Skušal bom, da si pridobim gospodarstvo iz lastne moči in serčnosti. Podal sem se od doma, in zdaj me je sreča prinesla semkaj v vaše kraje in v to-le gostoljubno hišo.“

Tako je Tine dokončal pripoved o svojem življenji. Še je bilo vse tiho. Kar se oglasi stari ovčar in reče z mehkim glasom: „Meni je ta kmetija dobro znana, ti si Blagájev sin!“ Na to se mu približa in mu prijazno roko podá, in veliki ovčarski pes se mu spne do ust, kakor bi hotel poljubiti mladega možaka za to, ker ga je ovčar pozdravljal. Tine na to reče: „Da te šmencaj! kako pa me vi poznate in veste, kako mi je ime?“ „Moj sin,“ odgovori Grogá, „jaz sem služil še pri tvojem dedu, ko še tebe ni bilo na svetu. Spoznal sem po tvojem stricu, kdo si in od kod, da si Blagajev sin. Ko je tvoj stric po svetu šel, bil sem jaz pri vas. Midva sva rojaka, zato ti stiskam roko.“

Oče Župan je vse to mirno gledal izmed vrat in ko se jenjata pogovarjati, oberne se k Tinetu, pa mu reče: „Ti službe iščeš in hodiš za to po svetu. Da se smem na te zanašati, porok mi je ta-le mož, ki že dvajset let moje ovce pase in je ves ta dolgi čas zvest kakor samo čisto zlato. Kmalo bo dela na kupe in potreboval bom delavnih rok, ali hočeš pri meni ostati in meni služiti?“ Tine odgovori: „Meni je prav!“ in stopi k Županu v službo. —

#### IV. *Vinogradna pravica.*

Prišel je čas branja. Ta čas je poln blagoslova, kedar Bog podeli na vse strani dobro letino. Letos bode berba vesela, kajti vsi vinogradi so rodni in grozdje je dobro dozorelo. Vreme je prekrasno in ugodno, nebo je od enega kraja do drugega čisto in jasno. Solnčni žarki ostro razsvetljajo hribe in doline. Po svetu se vidi vse tako, kakor bi človek stal pred vsako stvarjo, ki jo z dalje gleda. Širjava je vsa nekako rudečerujava, ne kakor s pomladi, kedar je svetli zrak napojen z dišavami.

Iz vasi po dolini vse gomazi po stezah in potih, ki vodijo v vinske gorice. Vozovi derdrajo in nosijo sode. Ljudjé, ki se od vsakod po dolini zbirajo, razkrapljajo se spet na razno po goricah. Veselje je gledati to pridno gibanje s korbami in vsakoverstno posodo globoko doli v dnu in visoko gori pod verhovi. Dolgo so bile gorice pod skerbjo zvestih čuvajev, pa niso smeli ljudje na nje hoditi, samo tiči so sedali na verhove, da mimoleté kaj grozdja pozobljejo. Ali zdaj so polne veselih ljudi in govorica in pesem se razlega daleč na okrog.

Županovi imajo vinograd tam-le na onem griču, ki se z lahkoma od globoke reke proti jugu kvišku vzdiga. Daleč okoli ga ni vinograda, ki bi rodil tako močno vino, kakor ta grič, ki ga solnce obseva od zore do mraka. Kako se Županovim delo odseda! Zdolaj na poti čaka oče Župan in na vse strani veleva in bistro gleda. Stoji na kolih, kjer so sodovi postavljeni. Serce se mu smeje, ko gleda ljudi, ki v pogovoru in prepevaje po berdu obirajo zrelo zlato grozdje; serce mu se smeje, ko gleda berhke dekličé, kako mu donášajo nabrane korbe, in kedar do njega pridejo, pomaga jim v sodove vsipati, pa jih hvali, da imajo tako žarna lica od dela. „Kakor škerlat — tako jim pravi — žaré vam lica, tako morate vselej za delo prijemati, ali obotavljati

se ni treba.“ Oče Župan ni prijatelj berbljanju, pa noče, da se dalje šali, ampak ročno tolče notri v sodu bogate jeseni zlati dar tako, da mu znoj čelo zaliva.

V samem vinogradu pa se vse ročno giblje. Tamkaj je Neža, da gleda in pazi, zakaj kjer domači niso zadnji pri delu, tam so posli dvakrat pridni. Nežika govori, šali se in poje, kajti človeku vesela volja daje novo moč in serčnost, in Neža vé vsakemu v persih najboljše iskre zanetiti. Tine pa jo gleda s tiho radostjo, kako je vesela in delavna in tudi druge podbujata na veselje in delavnost. Tinetu berba kaj godí, ker je vse polno veselja, da se razlega črez reko in griče, ali vse slaje, vse jasneje mu dušo prevzima podoba ljube deklice. Ona ga z resno toda milo besedo podučuje v vinogradstvu, a on ne dá mira ne ušesu ne očesu, da mu ne uide noben nauk, ki mu ga tako prijazno daje z besedo in djanjem. Od tersa do tersa je zraven nje, tako sladkega dela še ni nikoli delal.

Ali čuj! kakšno vpitje je tam? Neko dekle je zakričalo, potem steklo in beži sem in tje, uren mladenič jo loví. Na pol vesela na pol preplašena kriči še vedno deklica. Kaj neki pomeni ta lov? To gre gor in dol in sem in tam, drugi pa gledajo in se smejó. Dekle zdaj na glas zaklikne, fant jo je dohitel in prijel, pa jo noče izpustiti, dokler ga ne poljubi. Zdaj se vsi zasmejó, samo Tine gleda molčé in se čudi. Ne vé, kaj je to bilo, pa Nežiko popraša. „E,“ reče ona, „to je vinogradna pravica. Ona deklica je pregledala na tersu grozd, fant, ki ž njo bere, ga je zapazil, pa je od Bog vé kdaj ta navada ali razvada, ne vem, kako bi jej rekla, če fant zapazi, da mu dekle nemarno bere in grozd na tersu pusti, da se mora zato pokoriti in ga poljubiti.“ „I,“ če je taka,“ reče na to Tine zažarevši lica, „pokorila se boš tudi ti,“ in hitro uterga najlepši grozd, ki je bil med listjem skrit, da ga Neža ni videla. Nežo rudečica oblije po čelu in licu, da je bila kakor škerlat.

Ta čas se zasliši od zdolaj šum. Na ta kraj reke je priplaval lahek čoln in prinesel kmečkega mladenčca. To je bil Jeršetov Ureh, s priimkom Rudeček, ker je imel rudeče lase. On je že sem od binkošti postopal za Nežiko in jo snubil. Stari Jerše je imel kmetijo gori za reko unstran hribov. Daleč okoli je veljal za najbogatejšega kmeta in ta mladenič, ki je zdaj črez reko priveslal, je njegov edini sin in njegova bo kdaj bogata kmetija.

Oče Župan — to se je zdaj pokazalo — bogastvo tudi ceni, kajti ko se mu Jeršetov k vozu približa, stopi s kol in ga pozdravi podavši mu desnico, in besede, ki mu jih govori, kažejo, da mu fant ni nevšečen. Po pozdravu reče Ureh: „Prišel sem, da vam brati pomagam; nebesa so bila letos tako blaga, da sem mislil, da vam bo beržčas delavcev treba.“ „Lepo to,“ reče Župan, „da se ogledate po prijateljih; vidi se, da dobro veste, kje je treba pomoči.“ Med pogovorom, smehom in šalo ga spremi v sredo nograda, kjer mu ljudje beró in kjer bereta Neža in Tine. „Lejte,“ jim reče, „tukaj še enega, ki nam je prišel pomagat! Zdaj pa glejte, da bo vse lepo v redu pričo častitljivega gosta.“ Rudeček pokima na vse strani z glavó in derzno precej zaprosi, naj bi z njegovo hčerjo bral, in gre brez odlašanja k njej.

„Pazi, dekle,“ jej reče, „ne ene jagodice ne smeš pogrešiti, če ne, poslužim se stare vinogradne pravice!“

Tinetu te besede slabo na ušesa zvoné in Nežica bi najrajše pobegnila. Ne mara za Urha in ne moti je vse njegovo bogastvo. Ne mara ga pa za to ne, ker se jej zde njegove oči, kakor bi skrivaj grozile, najbolj pa ga zato ne mare, ker jej Urhova prederzna in umazana govorica njeno čisto serce zbada kakor v strupu kaljen meč; zatorej želi, da bi ga veter odnesel za vse hribe in gore. Ali kaj pomaga tu besedovanje? Tujca brani gostoljubnost in očetova volja jej je sveta. Pokorna je in dela se na videz prijazna nepovoljnemu drugu. Veselje, ki se je dosih dob na vseh stranéh glasilo, od zdaj utihne. Ljudi je neka čudna sapa prepuhnila; vsi se resno derže in molče beró, od kar je Ureh med njimi. Prijel se jih je neki občutek, enak občutku, ki nas prevzame, kedar se nam v sredo veselja vrine na naglem huda nevarnost; ali pa, kedar hodimo po gozdu in neprevidoma skoči izpred nas kaka divja zver, ali če zagledamo v travi strupeno kačo; ali pa, kedar se nebo, ki je bilo vedro in se je jasno na nas smehljalo, hitro z oblaki prevleče in se bliskati začne. Rudeček se šali, ali šala mu ne prihaja iz čistega serca; Rudeček se smeje, ali njegov smeh le enega ne razjasni in razveseli.

Kar vsi čutijo, to čuti še vse huje dekle, ki jo Ureh snubi. Zraven gosta jej je nekako čudno pri sercu, pa zato dela vse bolj pazno in previdno. Pazi na vso moč, da vsak ters čisto do jagodice obere, groza jo je vinogradne pravice; rajši bi se v tla vderla, kakor pa Rudečka poljubila. On jo moti in mami, ali nič mu ne pomaga; kakor koli dela in ravna, da bi pustila na tersu grozd, ne eden ne uide paznim očem. Kar od togote bi preminil, in na zadnje se tako razserdi, da jame besede na posmeh in zasrambo obračati. Ali s to ošabno in zabavljivo govorico si prederzni bogatin še večo sramoto nakoplje. Vsi so veseli gledali za njim, ko je na večer odhajal domú na ono stran reke.

Storil se je mrak, delo je za danes končano. Ki so po nogradu brali, zbirajo se na odhod. Oče Župan stoji na vozu, kjer je celi dan prestal in vodi in goni serčne konje. Veselje mu gleda iz oči zavolj bogate berbe. Okoli voza gredó dekle in hlapci, vesele šale uganjajo in pesmi prepevajo. Korbe in druge posode so ovili s tersovino, tersovina kinči tudi vsem glave, in ženske so si jo vpletle med kite. Vse na okrog pa germi ošabni strel in k zvezdam vzletajo svitli jasni plemeni umetnega oguja.

Kdo sta pa ona-le dva, ki tako tanka čisto od zadi hodita? To sta Neža in Tine. Oba molčita in pred se gledata. Našli ste se dve čisti duši; dobili ste se dve nepokvarjeni serci.

(Dalje prihodnjič.)

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 3.

V Celovcu 20. marca 1875.

Leto VII.

## Strunam.

Pojte, pojte strane vbrane!

Serce mi nemirno bije,  
In po žilah vré mi kri;  
Blisk mi švigajo oči,  
Ko začujem harmonije  
Rahle vaše melodije.

Glas vaš v sercu mi odmeva,  
Ono vam nazaj odpeva,  
Kaže vam skeleče rane,  
In vtolaženo veleva:  
„Pojte, pojte strune vbrane!“

P.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

### V. Na svetega Martina večer.

Sveti Martin prinese pusto vreme. Zemlja odene svoje gole ude v zimsko obleko, kajti cvetje in listje je spopadalo. Reka šumi v sivem toku skozi mertve loke, motni potoki teko v polnih pretokah z gorskih krajev, kjer jih neprenehoma deževje z vodo obilno napaja. Ostri vetrovi se pojavijo po zraku in spremljajo je megle, čadi in oblaki. Vihar jezno tuli, vertinči se po drevju in germovji. Njegov neuljuden piš nosi na okna suho listje in raz strehe meče opeko.

Nič ne dé. Kmetu je vendar ta dan mil in drag, kajti zdaj si more odpočiti od vse poletne vroče pridnosti in marljivosti. Čeravno čuti, da si je moral s potom svojega obraza vsakdanji kruh služiti, danes le izbije in prepodi iz glave skerbi in potrebe, ker je vse pod streho spravljeno in mu je hiša polna blagoslova. V prostornem skednji so nakopičeni otepi in snopi, žitnica je polna sadú in semena. Ali vé, da mu je večje bogastvo od žita močno in dobro vino, ki leži v globoki hladni kleti? Tu leži sod tik soda in

v sodih blaga kapljica nemirno vrè, kakor bi jo vznepokojevali nagajivi duhovi, ki nam glavo tako sladko omamljajo, kedar iz kupice serkamo to božjo kapljico. To vse je kmet premislil, pa se za to na današnji dan veseli, in veseli se še bolj za to, ker sme pozabiti skerbi in težave, kajti plačal je davke.

Zbrali so se stari in mladi, moški in ženske v oštariji pri Pernušu. Tam je danes vse židane volje. Hišo razsvetljuje vse polno luči, ki mečejo svetlobo daleč po dolini. V kerčmi je vse živo in glasno. Rog trobi, bas buči in in strune pojó. Dà-te, kako se plesavci in plesavke urno verté in sučejo! Kako kupice veselo doné! Kako polnoglasno se pesmi razlegajo! Noga bije pôd, persi se širijo, veselje je vsestransko.

Stari prijazno vkupaj sedé v zadnji izbi za plesalnico. Oče Župan je tudi med njimi in po hrastovih mizah roma sladko vince od enega k drugemu. Govorica teh mož je modra in pametna. Pogovarjajo se o trgovini in denarji, o nogradih, travnikih, gozdih in njivah. Pogovarjajo se o davno preteklih časih, kako je takrat bilo, kedar so bili oni fantje, kako da je bila takrat mladež serčna in neposajena, zdaj pa ne dela nič takega, kar so oni počenjali. Pa vendar le počenja, kar so oni počenjali, ker sinovi so se po očetih zvergli, kajti v prednji sobi se sučejo fantje in dekleta po starodavnem brenku strun in skoku nog, vse tako kakor so se oni verteli in noge premetavali.

Morebiti pa imajo starci vendar le prav? Ali ni mlajši zarod veliko bolj razuzdan? — Čuj, kakšen šunder je to v plesalnici? Fantje so se sporekli in sperli. Kdo je razpertije kriv? Rudeči Ureh ravno z Nežo pleše, in ko se vertita, oglašajo se med fanti bodljive besede. Fantje, ki zastonj postopajo že dolgo za lepo Nežo, Urha nič kaj ne morejo, pa so se začeli norca delati. O kako obirajo Nežiko! „Prevzetnost — pravijo — hodi pred padcem! Goska je visoko zletela, ali bo nizko sedla!“ France, ki mu je vino jelo v glavo stopati, sliši, kako letajo ostre besede, ki mu ljubo sestro žalijo, pa jim ne ostaja dolžen. Beseda dá besedo in prepir se vname. Tine skoči izza klopi zraven ovčarja in ovčarskega psa, in zavpije na glas, naj bode mir in red. Ali fantje se obernejo k njemu in začnó njega zbadati: „Lejte si ga lejte, pritepenca! on bi bil tudi rad snubač, toda oče Župan pravijo: Dragi moj, to grozdje je za te kisló!“

Iskrica, ki pade na netilo, zaneti požar. Tako so te besede padle pri Francetu na netilo, kajti pijanec se lahko vname. Tudi Tineta spravijo v ogenj in na zadnje se vmes vtakne še Ureh. Ali on psuje na ves glas, tako da mu se rudeči lasjé ježijo. Med fanti vse mermrá in siče. Dekleta se stisnejo po kotih, da se umaknejo prepiru, kakor golobje, kedar zagledajo visoko pod nebom jastreba, pa se z viškega spusté med hiše in zidovje. Starci pridejo iz izbe na vrata plesalnici, da je umiré, kar počí roka; pljusnil je nekoga rudeči Ureh, ker ga je bila jeza premagala. Planejo na-nj, ali Ureh je strašljivec pa jih ne čaka, skrije se, da ga ne najdejo in ker ga ne najdejo, hočejo se nad kom drugim znositi in France se zverne na tla in rudeča kri ga oblije na nos in zobe. Na to se zagrozi dvajset močnih rok Tinetu. O Tine, Bog se te zdaj usmili!

Ali Tineta prešine moč, zgrabi ga jeza, da mu oči iskre mečejo, da mu lasje po koncu stopajo, da se mu žile kervavo napno in čelo zgerbi. Persi se mu vzdigajo, pesti se mu stiskate. Stopi za korak nazaj, da se zaleti, ter skoči in popade stol pa ga z nogama stare, da drobei na vse strani zleté. Pograbi kos polomljenega stola, zakadi se med fante in zagermi z močnim glasom, da se vsa hiša potrese: „Na noge, ovčar, stopi pred vrata pa ne pusti nikogar ven! Filaks, sem od peči! in zdaj, če vas je sto, vsi pojdete skozi okno!“

Ovčar, ko ga vidi takega, spomni se mladih dni, ko je tudi on bil tako serčen in se ni strašil sto drugih, pa pograbi bat rekoč: „Ven ž njimi! Filaks, čap! Kodravi pes se zažene ves željen boja med derhal, stari Groga pa zastopi duri in suče bat, da nikdo ne more pobegniti. Med tem pa Tine mlati fante po plečih kakor toča po polji in kamor zadene, buška steče ali pa se kervava vlije. Derhali kmalo serce upade, kajti tudi pes je marsikterega korenjaka na tla poderl. Začnó se umikati in ki so bili bolj plašljivi, kmalu so poskakali skozi okna, ker skozi duri niso mogli, ali tudi serčni so se skrili v mrak poprej kakor so mislili, in kdor ni petá unesel, kmalo je ležal na tleh in stokal žalostno pesem. Miré ga starci in ženske, ali vstavi ga, če ga moreš. Tine ne miruje, dokler mira ne napravi. Tako se je potegnil za najčistejšega dekleta, ki so ga ošabni fantje razžalili.

Ali zdaj, ko se je bojišče izpraznilo, ozira se mirno in resnobno. Pomaga tistim, ki jih je istokar v jezi namlatil. Na otekline jim poklada hladilo, rane jim zavezuje in vse to dela s prijazno besedo in milim glasom, tako da se kmalo vsi ž njim pomiré in spravijo. Vsakemu prežene jezo in vsi osupnjeni ga pogledavajo. Po hudi uri se vreme po lahkoma zvedrí. Kmalo je mir napravil, ki je ravno kar z divjo silo razsajal. Čuden človek, si mislijo, tako divji in tako pohleven, tako močen, pa tako krotek! Očetje in matere niso na-nj hudi, čeravno jim je sine dobro namlatil. Dekletom, ki jih je strah minil in več ne trepečejo, vzdigajo se persi, širi se serce, kajti niso še videle takega možaka. Tine je vse očaral, celó premagani fantje spoštujejo blagega sovražnika pa se vnovič zbirajo v plesalnico. S početka jih je sram in jeza, ali sram in jeza jih mine, ko Tine vsakemu posebej roko podá za pomirjenje.

Kmalo iz nova strune zabrené, ples se ponovi in vse je še bolj veselo od poprej, kajti noben prepir na svetega Martina večer ni dolgo trajen. Župan, ko je zavezal rane pijanemu sinu, stopi k hlapcu, da mu se zahvali, da se je tako moško potegnil za čast njegove hiše, in mu seže v roko, da je res, kar govori. Kako so Tinetu te besede godile! vredne so mu več ko zlata krona.

A Neža? Ah kako jej je dobro in lahko pri sercu po tolikem strahu in grozi! Zasramovali so jo bili po krivem, po nezasluženem in zdaj ima za plačilo tako slavno zmago, in ta, kateri jej je to zmago pridobil, je najboljši najserčnejši možak. Od nikogar bi si zmage tako ne želela, kakor od njega. In zdaj sedí za mizo kakor v sanjah in gleda pred-sé, in kedar so se domú ravnali in je spat legla, še jej je serce tako lepo ganjeno tripalo in pred dušo jej je stala prejasna in najljubejša podoba vsa krepka in krotka.

## VI. Po zimi.

Zima je prevzela od jeseni vlado nad naravo in kraljuje okorelo in mirno. Mertvaški pert iz snega in leda pokriva trudno zemljo. V belo odete gore, gozdi in poljane leže merzle in tihe. Reka se je okovala v terdo ledeno skorjo. Dolina, ki je bila spomladi vsa s cvetjem preprežena, po leti pa polna listja in ploda enaka raju, leži kakor bi jo bila večna smert premagala. Kjer so se prej razlegale k nebu škerjančeve pesmi, tam se spreletajo in krokajo vranovi; po gorah, kjer je donelo poprej ljudsko veselje, je zdaj vse pusto in volkovi in lisice tulijo, in doli v dnu po selih jim psi lajaje odgovarjajo.

Po vaséh je tudi vse nemo; ljudje hodijo redko iz hiš, pa kaj bi tudi zunej počenjali? Še celó živina se bojí ostre sape pa se v hlevu zložno steza, in ko bi kdaj pa kdaj krava ne zabukala, žrebec ne zarezgetal, petelin ne zapel in kokoš ne zakokodajsala, obšla bi človeka misel, da je vse živo pomerlo. Počivanje je dolgo in brez konca, za kmeta ga ni skor nobenega dela, in kar dela, ni težko; in ko je opravil v kratkem dnevi, tičí pri peči pa se greje in ogenj kreše, da si lulo tobaka zažgé. Večidel v hiši presedí in ni ga skerb za to, kar se zunaj mota; le redko gre v kako kerčmo in poišče stare hrastove klopi in pri kupici vina posluša Novice brati, kaj se kaj tam po svetu godí.

Ali pri Županovih je eden, ki ni tako len in tožljiv. Tine še ni bil nikoli tako vesel in gibčen in tako živ in delaven. V njem se urno mlada kri pretaka in veselo serce tolče. Od ranega jutra do pozne noči je vedno na pravem mestu, kjer ga je treba. To dela moč, ki mu jo mladost daje; to dela zaupnost, ki jo ima gospodar do njega; to dela prijaznost, ki mu jo gospodinja skazuje; to dela to, ker si je znal prikupiti serca domá in drugod; največ pa dela ljubeznjivost in čista nedolžnost, ki jo vidi v polni obilnosti pri Nežiki.

Kar bi imela Nežika storiti, večidel on mesto nje opravi, kar mora ona sama opraviti — kajti mati pazno gleda, da natanko svoje posle izveršuje — tudi v tem jej pomaga, toda tako, da ne bije drugim v oči; prinese, postavimo, mesto nje za živino vode ali pa klaje s svisli, ali pri tem ne zanemara nikoli svojega dela.

Nežina najljubša skerb je pa kuretina. Vsak dan je ob odločenem času pri racah, goskah, kokoših in purah. Po leti je bila gnjezda nasadila in mlade je kermila, od kar so se izvalile in dajala jim zobati iz roke, pa jo tudi ljube živalec vse poznajo in z veselim krikom pozdravljajo, kedar pride k njim skozi vrata in prinese živeža za vse. Pure k njej kobacajo tako okorno in neukretno, kokoši jej vzletajo na rame, goske jej po nogah koracajo, race jej pogagavajo in viteški petelin stopa k njej v ostrogah mogočno in veličastno. S hiše in s hleva prileté tudi ščinkovci in vrabci in se kar umetno pomešajo med perotnino in zobljejo in čebljajo. To je pravo gaganje, kokodakanje in čivkanje! in Neža jih vabi in gladi in boža in se smeja od veselja.

Še večje veselje pa dela to Tinetu. Širijo se mu persi, ko gleda od daleč tanko deklo z rudečimi lici, jasnim čelom in bisernozobnimi ustmi, kako se pogovarja s tičí. Tudi on varuje in brani te njej ljube živali. Kedar priletí



jastreb nad dvorišče, ustrelí po njem in ga odpodí in ker se zgrabežljivcu večkrat taka zgodi, stogoti se na zadnje in se več ne približa hiši. Zalezuje tudi lisice in kune, ki se po noči plazijo okoli kokošnjaka, pa jih odžene s palico ali pa vjame v pasti, ki jih je bil po zgodnih krajih ponastavil.

Še ugodnejši pa je za-nj večer, kedar kuhinjsko ropotanje potihne in dekle sedejo k preji. Zdaj se pripoveduje ali pa poje. Nežiko vsa družina rada posluša, kedar storije pravi, in ona dokaj lepih vé in zna tudi pripovedovati, da človek, ki jo posluša, misli, da je sam povsod zraven. Ona pripoveduje o zmaju z devetimi glavami, o Torki, o vilah, o rojenicah, o vedomcih, o zakletih gradovih in zavdanih deklicah in o sto drugih stvaréh. Še rajši pa jo poslušajo, kedar zapoje ktero narodno o kralji Matjaži, o Lambergarji in Pegamu, o lepi Vidi, o mladi Bredi, o svobodi, o spomladi, o smerti in drugih sto in sto, ki jih poje s tako čistim glasom, tako mično in ganljivo, da bi se človek kar smejal ali pa jokal, juckal ali pa stokal. Najrajši pa jo posluša in najbolj ganjen izmed vseh je Tine.

Približajo se božični prazniki, prišel je sveti večer. Gosta tema pokriva vso okolico. Ostra in merzla sapa piše, nebo vse miglja od neštevilnih zvezdic. Zdaj zapoje zvon in vabi pobožne v cerkev k molitvi. Na vseh potih in stezah se prikažejo luči, ki se pomikujejo proti cerkvi. Ljudje gredó k polnočnici. Med pobožnimi sta tudi Tine in Neža. Bližata se božji hiši; iz vseh oken miglja svetloba. Orglje že pojó in spremljajo glasove pobožnih pevcev. Čudno doni to petje in orgljanje po noči na sluh, kakor angeljsko znanilo, ki okrog po zemlji nazglaša prihod Zveličarjev, ki je prišel, da zatara smert in nas reši greha. Glasi se: „Čast in slava Gospodu v višavah in mir dobrim ljudem na zemlji!“ Pobožne je gnalo v cerkev, kakor pastirce k jaslim, kjer kleče in psalme prepevajo.

Kakor vsi drugi, hočeta tudi ona dva moliti, ali kedar prideta do cerkvenih vrat, že ne moreta več v cerkev, ker je bila prepolna, pa morata pred vrati ostati. Pred cerkvijo piše merzla sapa, ali njuna molitev je vroča, ker izhaja iz vernega srca. Opravilo mine in ko duhovni povzdigne presveto rešnje Telo, da zbranim blagoslov podelí, sežeta si Tine in Neža v roko. Taka je tam navada zaročati se na sv. večer, da je zaroka terdnejša in gotovejša, in ni se do zdaj nikoli zgodilo, da bi se bila taka na sveti večer sklenjena zaroka razderla.

Videl ju je Bog! videl pa ju je tudi stari Grog, ki še ni nikoli zamudil polnočnice na sveti večer. Duša mu se veseli te zaroke in mane si roci, kakor si jih mane vselej, kedar je dobre volje. Petje potihne, množica se vspe iz cerkve in vsak gre k svojemu domu. Grog se pridruži Tinetu in Neži pa jima reče: „Bodita terdna in stanovitna.“

(Dalje prihodnjič.)

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 4.

V Celovcu 20. aprila 1875.

Leto VII.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

### VII. Splav.

Zima je jela slabeti, izgublja moč in polahkoma poterkuje pomlad na duri. Debele kaplje šterkajo na okna. To je od snega, ki se taja na strehi, in od ledenih kruncev, ki se po času utergujejo. Jug puha topel in preganja po nebu oblake; omehčuje potokom ledeno odejo in plošče vsaksebi terga in valovi je podé doli po dolini. Zemlja je temnosiva od dolgo nakopičenega leda, drevje si je otreslo ivje, selivni tiči žvergolé po zraku, vjede in grabežljivci se vračajo v svoje goščave in berloge, človek prosteje diše, hvala Bogu, zime je konec!

Ravno zdaj jezdi nekdo sem od gorá, dobro naganja lepega konja, da pride z mokrih in spolzkih stezá, predno ga dež vjame, in jezdec in konj sta vesela, ko prideta na ravno in moreta iti po natiranih potih. Ko pride jezdec blizu vasi, spodbode na novo konja in jezdi naravnost k Županu. To je rudečeglavi Ureh.

Oče Župan je ravno skozi okno gledal, kaj počenja vreme. Visoko čelo namerda ter sam sebi reče: „Sneg se vse prehitro taja!“ Dež in snežica napojita reko, da je kakor široko jezero. Kako divja žene valove, kako je voda kalna, umazana, žolta, gerda! Plošča ploščo goni in lovi. Reka raste in raste in že je stopila na več krajih iz struge. Razlija se po travnikih, njivah in vertih in ni ga videti kraja, kamor se še raztegne in razširi. Ali ne bode z glino in peskom zasula in pokvarila plodno zemljo? Ali niso v nevarnosti ljudje in selo? Ali ni sila in potreba stoterna?

Tako sam seboj premišljuje ugleda Urha na konji. Ureh postane pred hišo, oče Župan mu gre nasproti, da ga pozdravi. Ureh ne odlaša dolgo, temuč z ošabno besedo reče Županu, da bi se rad na samem ž njim o nečem

pomenil. Župan ga odvede v sobo in duri zaklene in bila sta v pogovoru celo debelo uro. Za tim stopi iz sobe in pokliče mater Županjo, in spet se zapró vsi trije. Kdo vé, kaj se imajo pogovoriti? Črez nekaj časa pokličejo še Nežiko.

Neža pride nekoliko boječa. Oče jo ogovori in resno reče: „Ureh te danes snubi, jaz in mati nimava nikakoršnega ugovora in nobenega zadržka; vidiva, da je možak in misliva, da je tudi tebi po volji in če s pametjo premisliš, ne boš mu dala zastonj snubiti. Lej, ljubo dete, Ureh bo podedoval lepo bogato kmetijo. Sicer tudi tvoja dota ni siromaška, ali pomisli, da so zetje redki, ki nam hčere odvajajo v gotova posestva.“ K temu dodá mati Županja vsa ganjena te-le besede: „Nežika, le poslušaj dobri svèt, ki ti ga oče daje pa privoli. Ureh je mož nama za zeta in tebi za ženina ravno pravi.“ Na to snubec stopi k Neži, pa jo prime in ves si v svesti, da bo rada privolila, hoče jo kar objeti in jej reče: „Jeli, Nežika, da hočeš biti moja nevesta?“ Ali ona zarudí v lica, umakne mu se iz rok in jezna glasno reče: „Nočem, nočem in ne bom! Storite, kar hočete, pokorna vam bom, v čemur sem vam dolžna biti poslušna kakor otrok roditeljem, ali tega nočem za ženina!“

Kaj, kakšen govor! Tako serčna, tako derzovita? Kaj je tako na naglem šinilo v dekle? Bila je dozdej krotka kakor jagnje, kaj, da je danes izgubila ves sram? — Ureh trepeče od jeze. Mati se vsa vname od takega odgovora. Le oče Župan se precej zavé in ostro reče: „Dekliške muhe so kratkotrajne, dajmo jej premisleka do drevi.“

Na to potihnejo vsi in molčé stojé. Kar se zasliši dol po dolini grozen glas, strašno vpitje. Župan plane k oknu, odpre in pogleda ven. To je reka. Razlija se brez konca po kopnem in nosi od gornje doline goste plošče ledú in se vali proti onim-le hišam tam gori, in že je valovi ližejo in spodmivajo. Slišite, kako poka in germí po valovji? Od vseh strani vstajajo grozni glasovi. Ljudjé vpijejo, živina tuli. Kako begajo in vse vprek letajo! Sila je in potreba. Kdor ima človeško serce, gre sosedam pomagat. Župan plane iz hiše kakor na mladih nogah in gre nesrečnim na pomoč, Ureh pa ostane pri ženskah in gleda nesrečo skozi okno.

Kdo je videl tako junaška, tako verla dela, ki je čista ljubezen do bližnjega na mestu nesreče doprinaša? Kako je stari mož oče Župan uren in zveden pri delu! Kakor je star in slab, ne plaši se ničesa in prijema za vse, kar je ravno treba in kar sila tirja. Kako neutrudno in zavedno dela stari Grogga in kako ga pes povsod spremlja kamor hodi pomagat in tolažit! Kako gibčni so vsi hlapci! Človek bi mislil, da je prišel nov zarod junaški na zemljo. Kako serčno se obnašajo kmetje, ki iz vasi k reki na breg trumama hité in tudi tiste, ki živé v sovraštvu med seboj, danes sovraštvu ne ovira, da zložno in skupaj pomagajo, kjer je treba in sila.

Izmed vseh pa je najbolj delaven in najmanj ustrašen Tine, Županov hlapec. V eno mer je na čolnu in vedno iz nova veslá sredi smertnega žrela skozi nakopičene plošče ledú k tistim hišam, ki so najbolj v nevarnosti in je voda najbolj spodkopuje in koliko je takih vzal v čoln, ki niso več upali rešenja in je pripeljal na suho. Moške in ženske, starce in otroke terga s hrabro

voljo in močno roko valovom iz požrešnih pesti. Večkrat gre nesrečnikov iskat celo pod streho v tistih hišah, ki je valovje najbolj oblija in občumlja in tudi to malo imetka, ki ga imajo reveži in siromaki, ne dá valovom odnesti in pogubiti, in celo neumna živina mu se smili, pa ne more videti, da v vodi pogine, ampak reši jo, in vse mu gre po sreči, nič mu ne spodletí.

Hvala Bogu, rešeni so vsi in stojé na suhem, nikdo ni utonil. Ljudjé so pa tudi delali črez nemoč. Zdaj pokleknejo k molitvi in vse je tiho. Ta hip se zasliši nov krik tako tenek, da prevpije šum na vodi. Vse gleda in posluša. Iz hiše, ki je najdalj med valovi in se že podira, prihaja vpitje. Skozi streho je prederl kodrast pes, za njim pririje star mož, on miga in kliče. Pes na novo zatuli. „O Bog, to je ovčar Groga!“ zakriče vsi kmali. On ki je tolike rešil, vidi zdaj, da je po njem, da mu bode poginiti zdaj, ko je zadnji pot odveslal k najbornejši koči, da reši siromakom pičli imetek. Pozabili so ga in odrinili z ladjo h kraju, ko je on znotraj po hiši hodil in preiskaval, kaj bi še rešil, in zdaj sedi sam na strehi, kakor ta, komur se je na morji ladija razbila in se je rešil na sterma skalo. Poguba se mu vidoma naglo primiče. Hiša se maje in ziblje in led že odbija tramove, zato pa on kliče in miga, in pes mu tuli. Na bregu vsi na en glas zavpijejo: „O Bog nebeški, zgubljen je, vtopil se je!“

Ta čas skoči Tine iz nova k čolnu pa ga porine med zdvijano valovje ne gledé, kako mu zija smert stotero v oči. Urno vesla in čoln se kmal skrije za ledom in med valovi. Vsem na bregu triplje serce in vsi gledajo, ali se ni čoln razbil in njega voda pogreznila. Ali Tine serčno in varno veslá naravnost k podertini in ne izgubi hiše izpred oči. Ko priveslá do hiše in stopi Groga in pes njegov k njemu v čoln, pozabi vso nevarnost. Zdaj primeta oba za vesla in prideta z božjo pomočjo na suho. Vsi na bregu zaženo vesel krik. Vsi hvalijo na glas Tineta in kujejo v zvezde njegovo verlost in junaštvo. Može in starci mu segajo v roko in se mu serčno zahvaljujejo. Tudi oče Župan mu seže v roko in Groga ga je tako objel, da ga kar izpustiti noče.

Vse to je gledala Neža skozi okno. Gledala je z grozo in strahom, kajti smilili so se jej nesrečniki; gledala je pa tudi s ponosnim srcem, ker se je izbrani njene duše tako junaški obnašal in moški vedel. Sicer jej je zastala večkrat beseda v gerlu in kri v žilah in serce je nehalo tolči, ko ga je videla, kako se vedno iz nova v nevarnost podaja; ali ko se mu zadnje delo po sreči izide in so veseli klici k njej prigermeli, izvije se jej zdih iz persi in solze jej oči zalijo. Ne more se delati kar ni, pa mora jokati. Nekaj časa še tako stoji, veseložalostna in žalostnovesela, kar pride pred hišo oče in za njim gredó sirote, ki jih je nesreča zadela in ki ne vodó, kam bi glavo položili, kedar spanje pride, in kje bi kruha dobili, kedar se glad oglasi. Župan vé, kaj je bližnjega dolžnost in ne počakuje z dobrim djanjem ter reče: „Na mojih skednjih bote ležali, pri moji peči se bote greli, iz mojih skled bote jedli, in ki pri meni ne dobé prostora, vzemo jih radi sosedje pod streho in tako počakamo boljših časov.“ To so bile njegove besede in dvajset se jih namesti pri njem. V hiši pa zapové hitro pripraviti toplih jedí, in mati in hči se

precej lotite dela in kmalo posedejo gladni za mizo. Žalost jim prehaja z obraza, in vpadeno serce se jim z nova dviga, ko se prepričajo, da Bog še živi. Otroci z bledimi lici se primejo zopet svojih igrač, starcem se povrača up in nada, možjé pa se stezajo in mislijo zopet na prihodnost. Stari ovčar in mladi hlapec jim s krotkim pogledom in resno besedo še le prav serce delata. Samo Ureh ni nič kaj na mestu, povsod je le na poti, samo zijá in molči, zakaj kjer serce ne čuti, tudi jezik nima besedi, ki tolažbo vlijajo v žalostno dušo. Pa tudi ne spada med nje. On se je bal in od strahú omahoval in ni pomagal v nesreči kakor vsi drugi. Ali kaj to dé? Župan ne vidi družega v njem, kakor bogatega dediča, pa mu je snubljenje po godu. Popraša hčere, kako jej je snubač všeč. Ali Nežika mu z ostrim glasom in na pol zadušeno jezo odgovori: „Za takega strašljiveca jaz ne maram, ki je len in križem rok od daleč gledal nesrečo, dokler ste vi drugi vsi delali, kar velewa človeku dolžnost. Komur je skerb zgoli le za svoje truplo, nikar ne misli, da bo kdaj moj mož. Kako bo tak človek varoval, branil, pomagal, svetoval? Jaz hočem moža po djanji in ne po imenu in za tega-le nikakor ne maram!“ Župan se zgane pri teh besedah, kajti sprevidel je, kako res je, kar je hči izustila, in opazil, kako zeló je hči njemu enaka, pa torej molči.

(Dalje prihodnjič.)

## Mojster Kladvič.

(Spisal Št. K.)

(Konec.)

Še se mi zdi, da tega moža vidim, kako je v hiši mojega ranjcega očeta neki prag znižal. Naša po starem zidana hiša je imela sploh visoke prage; nam otrokom ni bil noben prag bolj nadležen, kakor prag naše izbe; vsak teden je gotovo eden ali drugi izmed nas otrok čez prag padel. Naši starši so pač več kot stokrat to videli, in so nas otroke tudi kaznovali, da smo tako nepremišljeni; ali nobenemu ni nikoli v glavo padlo, da bi odpravil vzrok teh padcev. Po sreči je bil enkrat mojster Kladvič pri nas, ko je zopet ena mojih mlajših sester čez prag padla. Med tem, ko so otroka vzdigovali, je bil mojster Kladvič zginil, pa za malo minut je bil zopet pri nas z žago, sekuro in dletvom. Kaj? je rekel, zakaj ne bi pomagali, da ne padejo več ubogi otroci? — In, predno je ena ura prešla, je že previsoki prag odžagal, in nobeden se ni več na pragu zadel, ker ga ni bilo več. Kako so bili moji majhni bratje in sestrice veseli, kako so ven in noter skakali, in kako se je mojster Kladvič zadovoljno posmeheval pri „glažku“ dobrega vina, ki mu ga je dal moj oče, ko je videl otroke vesele, zdi se mi, da še zdaj vidim.

Toda, kaj je k temu rekla Kladvičevka, da je mož tako drugim rabotil? Ali je bila s tem njegovim ravnanjem zadovoljna? Ali pa morebiti ni bil Kladvič oženjen?

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 5.

V Celovcu 20. maja 1875.

Leto VII.

## Velika noč.

(1875.)

Naravo pokriva odeja snežena,  
Nad njo razprostira se jasno nebó,  
Krog mene pa vlada tihota svečena,  
Ko tukaj z višine zrem plan in goró.

Nad stvari pozemske se duh mi povzdigne,  
Kjer stvarnika večnega vlada nam moč,  
In glas ko zvonjenja na uho mi stigne,  
Ki z verniki slavi zdaj velikonoč:  
Odkrijem k molitvi pobožnej si glavo,  
Da združim z zvonjenjem glas, duh svoj z naravo.

A. B.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

### VIII. Kmečka ošabnost.

Pomlad prihaja. Svetlo solnce pošilja skozi okna jutranji pozdrav. Zunaj veje čista prijetna sapa in ščinkovec obuja stare pesmi v tihem gerlu. Škerjančevo petje se razlega po novozbujeni dolini in kalina, ki visi na steni v kletki, tudi spreletajo spomladanski čuti pa jo žvižga spet od sv. Avgušтина.

Stari Župan sedi v naslonjaču na navadnem mestu in izpušča dim po sobi, ki ga vleče iz kratke lule, in gleda skozi okno ali v zrak ali pa na vert in dvorišče, kaj mu tam delajo, in vendar nič ne vidi kaj počenjajo. Bere se mu s čela in oči, da mu se misli vse okoli nekaj drugega vijó, zakaj karkoli ga žena popraša, odgovori jej vse narobe. Ali kaj to nji mar? Ona sedi in

šiva in če pogleda skozi okno nategniviši si očnice na nos, govori zdaj o pomladi, zdaj o vinogradu, travnikih, gozdih in polji, zdaj o ženskih in moških iz vasi, zdaj o tistih, ki so se oženili in umerli, ali ki so na novo kerščeni, in ko je videla, kako ljudje, ki jim je povodenj hiše poderla, nove stavijo, čudi se, da jih na staro mesto stavijo.

Na enkrat se izmakne tudi Županu beseda: „Tu imam hišo, vinograd, polje in travnike, lepo kmetijo, ki sem jo dobil po očetu in smo jo s trudom in potom izboljšali in pomnožili, ali ne veseli me ne hiša, ne skedenj, ne hlev, ne polje. Zastoj je vse. France se je, ah! iznerodil, on ni za nič in ostane vekomaj tak. Kako bi rad videl to lepo gospodarstvo v dobrih rokah predno umerjem! On pa bo vse zanemaril in bo na vse zadnje siromak umerl. To me peče, to mi greni vsako radost in vse življenje.

Na to mu odgovori Županja: „Ti si se spomnil toge in žalosti, zakaj se ne spominjaš tudi veselja in radosti? Za Franceta imaš noč in dan skerb. Nevolja, ki ti jo zadaja, dela, da si za vse drugo slep in gluh. Ali ni Neža tudi najino dete? ona je zgoli krotkost, dobrota in modrost, jasne je pameti in mehkega serca. Od mladih let do danes naji še nikoli ni razžalila.“

„Ti govoriš“ — seže Župan v besedo — „kar mi je malo po godu. Pomisli, kako je bila uporna in svojevolja oni dan, ko jo je prišel Ureh snubit. Kar naravnost mu je odrekla, in vendar je bila to njena sreča in moja vroča želja, da je Ureh njo izbral za ženo. Kako bi bilo to lepo: ona bi hiševala onstran, a naš France bi tostran gospodaril. Najina otroka bi slovela najbogatejša kmeta daleč po deželi!“

„Pâ, nečimernost!“ reče žena: „Ti letaš za bogastvom, kakor vidim, ali meni se zdi greh in sramota, dete prodati za denar in blago. Kaj nam pomagajo kupi cekinov, če pa ni prave ljubezni? Pri takem je boljše, da se Neža ni ne možič.“

Ali Župan jo zaverne rekoč: „Kako dolgo so ženske abotne! Tako stara, pa si še tako nespametna! Neumnost je vseh vas dota! Jaz pa pravim in terdim, da samo tisti živí, kdor ima; kdor nima, njegovo je življenje zgoli grenko in pusto.“

„Čemu si pa po tem takem mene vzel?“ odgovori mu šaljivo žena. „Jaz nisem družega imela, kakor berhko postavo in dobro serce. Daj, naj hči tako izbira, kakor sva izbirala midva.“

„A,“ požene Župan glas, „ti na to meriš? Zdaj še le vidim, v kako prederznost si se spustila. Davno že vem, da nekaj pletete in skrivaj delate. Dekle ljubi tujca Tineta in tebi je ta ljubezen po godu!“

„In ko bi taka bila, ali je greh?“ resno žena reče. „Povej mi, ali ni naš hlapec najboljši mož? Reci, ali veš za koga, ki si je večo zahvalnost pri naši hiši zadobil? Ali ni nam vsem življenje povernil? Ali se ni potegnil za čast in pošteno ime naše hčere in imel strašno sodbo s fanti, ki so jo hoteli v sramoto spraviti? In onikrat o povodnji, kdo je manj ustrašen gledal smerti v lice, kdo je tako delal in pomagal kakor on? Nikdo! Dolžni smo mu največjo hvalo. Verh tega je opravljal svojo službo bolj ko vsi drugi. Povej

mi, ali veš za koga verlejšega od Tineta? Tih je, priden je, zvest je in ves vdan. Ali kakšen je Ureh? Kako se je on skazal, ki si ga tako brez konca hvalil? Imel je dostikrat priliko pokazati, da je možak, ali vsikrat je bil med plašuni in strašljivci. Od teh dob ni meni čisto nič več za zeta všeč, in če sem s početka za-nj govorila, to ti pravim, da sem zdaj misel spremenila. Dekle ima prav, da ga noče, in če gleda za Tinetom, reči moram, da ima spet prav. Prav si rekel, jaz sem za Tineta.“

„In vendar vajina terma nič ne pomaga,“ reče togotno Župan. „Tineta ne bom gerdil, on je dober in pošten, ali jezi me ta svojeglavnost. Dokler sem jaz živ, to rečem, ne bo mi snubil hčere, kdor nima svojega gospodarstva, in če se mi hlapec narine, ki sné, kar zasluži, odrečem mu na naravnost svojo hčer. To si dobro zapomnite! Pa tudi Tine ne more dalje pri nas ostati, iti mora od nas, kakor ga imam rad in kakor težko mu službo odpovém. Če nesreča hitro raste, hitro jej je treba zapreti vrata!“

Tako se nosi in huduje še dolgo časa ošabni kmet. Kar pride v hišo ovčar Groga in Županu preterga vpitje. Starec prosto reče: „Jaz moram iti domú, dobil sem glas, da mi je brat bolen. Imam črez petnajst milj hodá pa se ne morem nič muditi. Ali čas je, da se ženó ovce v goro. Koča je gotova in ovčnjak popravljen. Dokler se ne vernem, mislim, da vam bo prav, če gre Tine namesto mene z ovcami v goro. On bo dobro pasel, nobene ne bo zapasel. Ako hočete njemu pašo v roko dati, grem pa mu pokažem danes, kod sme hoditi in mu izročim živino.“

To je prišlo Županu kot nalašč. Na Tineta se sme zanašati in dalje bi ga ne imel rad blizo doma. Tudi se noče pregrešiti in zvestemu hlapcu službo odpovedati. Vesel tedaj privoli v to, kar mu Groga svetuje, in ko se je jelo na večer žariti, sta Tine in Groga s čredo na poti v gore. Starec mu pokaže gozde, pašnike in pota in koj drugo jutro se loči od Tineta.

### *IX. Zadnji dan aprila.*

Tine bil je do zadnjega aprila pri ovcah. Bilo mu je dosti dolg čas, cel teden večasi ni govoril z ljudmi, razun s pastircem, ki mu je jesti nosil. Edina družina so mu bile ovce in pa pes, ki se ni umaknil od njega, od kar ga je iz reke rešil. Po noči je spal v koči, po dnevi pa je hodil za ovcami od kraja do kraja. Samoto mu je lajšala novo zbudjena pomlad, razveseljeval ga kos, ki je na jasno gerlo prežvižgaval, vedrilo ga je zelenje, ki je povsod iz tal poganjalo; razjasnjevalo ga je drevje, ki je po gozdu popke razpirjalo, in in cvetke, ki so med travo poganjale in pašnike lepšale. Ali ko so jeli slavci prepevati, začuti, da mu je manjkalo duše, kateri bi mogel govoriti o tej božji krasoti, ki se je tako polna skrivnosti zbudjala po ledini in po gozdu. Spomlad je moral sam zavživati in to je težko. Za to je pa dostikrat stal in gledal v oblake, ki so tako lahki pod nebom plavali, ali pa v potok, ki je bučal dol proti dolini. In njemu se je storilo tako milo pri sercu, in ko bi bil imel peroti, zletel bi bil tudi on v dolino.



In ko je danes tako stal in so mu misli daleč od njega letale, zazdi se mu, da mu sapa od gozda glasove donaša. Oberne se in zagleda trumo ljudi, ki so veseli in se glasno pogovarjajo. Ob enem pride proti njemu tudi stari Groga. Že od daleč mu vpije: „Vidiš me, moj sin, jaz sem že prišel. Verjamem, da ti je bilo dolg čas, za to boš pa jutro majevo obhajal brez potrebe in skerbi. Tam-le gredó fantje s sekirami v gozd po maj. Pridruži se njim tudi ti, ali da ne boš imel pomanjkanja, ná to-le mošnjo. V njej se bliska marsikteri žolti zlat, kupi si ž njim majevo kraljico. Ne brani se, to je tvoja plača, da si ovce pasel.“

S početka se brani denarja od Groga, ker je v Županovi službi, toda Groga mu kmalo odžene vse pomišljanje in ga odpravi k fantom. Ti se zaveselé, ko ga ugledajo in mu od daleč zaukajo. Dobri so mu od Šentmartinovega večera in od povodnji v sušcu. Tine prime za sekiro, drevo se kmalo omaja in pade na tla. Fantje zavrisnejo. Berž ga oklestijo in nesejo iz gozda na voz. Potem se vernejo nazaj v vas, kjer so iz oken in izza plotov gledale dekleta in se veselile juteršnjega godú in plesa. Fantje zategnejo na prostor pred cerkvijo. Na sredi izkopljejo ozko jamo in va-njo postavijo in zaterdijo drevo, ki so mu verh pustili in ga z veneci in zlatimi trakovi ovili, da je vse od sapice bingljalo. Otroci so vpili in fante igraje posnemali. Postavljali so maj noter do poznega večera in kedar so vse dogotovili, stopijo krog drevesa. Kaj bo zdaj? Vsi omolknejo in zarudeli v lica pobesijo v tla oči. Ali kmalo se zasliši glas: „Hej, majevec, loti se dela!“

Na to stopi najstarejši fant iz vasi na stol tik maja in glasno začne govoriti: „Daje se na znanje, da bo jutri majev god. Zato je pa, fantje, treba kralja, kraljice in denarja. Torej bom zdaj dekleta iz vasi prodajal. Klical bom vsako po imenu, in kar misli kdo za katero dati, naj se ne obotavlja dolgo in kmalo obljubi, in kdor bo največ dal, on bo drugega maja pri vsakem plesu kralj in njegova dekle kraljica. Kar se denarja zloži, potrošilo se bo za vino, jedi, svečavo in godce. Nič se tedaj ne muzajte in dokaj obetajte.“

Na to se vzdignejo v vas in kakor hiše stojé, pred vsako postanejo in majevec po imenu kliče vse dekleta, mlade in stare, in vse se kupijo, bogate in sirote, lepe in gerde. Pri tem ni bilo smeha in šale ni konca ni kraja.

Vsi so že kupili, samo Tine še ni nič obetal in ponujal. Zdaj na zadnje gredó vun na konec vasi, kjer Županova hiša stoji. Nežika pride na versto. Tine v lica zažari. Fantje že ponujajo. Kar on zažene plas: „To-le, kar je v mošnji, jaz ponujam,“ in verže denar na stol. Majevec vzame in prešteje pa reče: „Da te, to je samo žolto zlato in toliko, kolikor ga tukaj o majevem godu še nikoli ni evenketalo. Dosti je za vso veselico in za vse častne gostove. Fantje, Tineta pozdravite za majevega kralja in Nežiko za kraljico.“ Na te besede od vseh strani zagermí: „Slava, Tine je naš kralj!“

Zdaj se obernejo nazaj v vas in pod vsakim oknom, kjer je v hiši dekle, in vsakemu dekletu zapojó pesem, da se razlega daleč po dolini. Na zadnje gredó pred Župana in Nežiki zapojó in kedar odpojó, ločijo se od Tineta zavpivši mu na vse gerlo: „Slava Tinetu, majevemu kralju!“ (Dalje prihodnjič.)

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 6.

V Celovcu 20. junija 1875.

Leto VII.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Dalje.)

### X. Majevo.

Zvonovi veselo pojó in oznanjajo, da je majevo napočilo. Drevje je s cvetjem potreseno, po travi se rosa leskeče in bilke so od solnčnih žarkov kakor v zlatu in steklu. Lep dan je letošnji prvi maj. Čedna vas se je v praznje oblekla. Poti in steze so čiste in osnažene, pred vsako hišo je čisto pometeno in hiše so olepšane in okinčane, kakor bi se povsod obhajala ali svatba ali pa botrinja. Na mnogih vratih visi venec in kjer je v hiši dekle, tam stojé pred hišo zeleni maji, ki so jih v tihi noči fantje postavili. Dekleta in fantje praznično oblečeni hodijo gor in dol in sem in tje po vasi, očetje in matere pa stojé na pragih in pred hišami in mirno gledajo veselo mladino, saj so kdaj sami tudi vse to počenjali.

Dopoldne se je samo gledalo, poslušalo in šeptalo, ali kakor poldne mine, postane vse glasno. Kmalo se zasliši petje, ukanje, smeh in govorica. Zdaj stopijo fantje iz keréme, kamor so se bili zbrali, deržé eden družega pod pazduho. Pred njimi koračijo godeci, ki režejo smešne in vesele. Truma gre v vas in tu se hodi od hiše do hiše, kjer pobirajo vsak svoje včera kupljeno dekle. Tako gredó sparoma k Županu in ko tje pridejo, zaukajo pred hišo. Nežiko pokličéjo in dekle pride. „Slava naši majevi kraljici!“ zadóní iz sto gerl. Nežiko zalije rudečica od sramežljivosti, ki je izvirala iz dna duše, ker ne more nikakor razumeti, da jo je taka čast doletela. Oblečena je čisto prosto v belo obleko. Nedro jej kinči kitica cvetek in lasce dišeča roža. Tako stopi k Tinetu. Godci zagodejo in slovesni prehod se gane in vije skozi cvetno polje proti vasi, kjer je zdaj vse po koncu in na nogah. K voditeljem so se pridružili otroci in starci in vsi poslušajo godce in gledajo fante in dekleta, ki

jo koračijo proti prostoru, kjer mogočni maj stoji. Tukaj pod milim nebom na zeleni trati pojó in se veselé, kakor se spodobi poštenim mladenčem in devicam.

To je god spomladanskega časa in posvečen mladim ljudém, za to pa tudi žari vsako serce kakor jasna pomladna cvetka in šala in ukanje se dviga in razlija po zraku. Enaki ticam na šibkih vejah se veselé in vedó se vsak po svoji naravi.

Samo Tine in Neža sta nekaj zamišljena in se resnobno deržita. Razkladata si, česar se bojita in čemur se nadata. Treba jima se bo še boriti in ukrotiti dokaj hude volje. Sila jima preti od očeta Župana. Neža vé, kako so ostre njegove zapovedi, kako terdno se derží tega, kar je obljubil. Težko da kdaj privoli, da mu se hčer omoži s hlapcem. To nadaja Nežiko z grozo in strahom. Ali Tine je serčnejši, v njem je živo upanje in nada pa se zanaša na terdno voljo. Vé, da ga ima Župan rad, zakaj dostikrat se mu je pričó njega nabrano čelo zgladilo, večkrat mu je pri delu vesel in zadovoljen v oči gledal in segel mu v roko, kar je redko koga doletelo, in hlapca dozdej še nikoli nobenega. Zato pa mu preletavajo serce bogati upi, pa tolaži žalostno dekle in da jej vse skerbi prežene, reče na zadnje: „Jutri stopim pred očeta pa te zasnumim pri njem!“

Ne dolgo in zmrači se; veselica se končá. Tedaj se dvignejo godci in spremijo najpred kralja in kraljico k domu, potem pa gre prehod z veseljem in petjem nazaj v vas. Tine in Neža stopata skozi dvorišče in gresta v hišo. Samo oče sedí pri berleči lučici. Kako temno gleda! Čelo mu je namerdano in usta terdo zaperta. Pozdravita ga, ali jima ne odzdravi. Gleda ju izpod čela ostro in dolgo. Hči vé, kaj pomeni ta pogled pa se ustraši in trepeče. Zdaj spregovori z merzlim glasom in jima reče:

„Prišla sta tedaj vendar-le, majev kralj in majeva kraljica! I, to je nova navada tukaj v vasi! Jaz sem tudi svoje dni majeval, ali nikoli ni bilo te navade in pravice, da bi se hlapec prederznil in kupil svojega gospodarja hčer. Danes nisem hotel hčeri braniti, da ne naredim hrupa in govovice; ali take nespodobnosti ne morem nikakor gledati in terpeti. Hlapec naj se derží dekel, pa naj ne sega po hčeri svojega gospodarja, in če se hlapec prederzno upira in ne ravna po tem vodilu, e pa dobro! po tem je najpred pogodbe kraj. Midva sva na čistem. Kar je prav, to je meni vsikdar prav. Tine, jaz sem tebe rad imel, kakor hlapca, ti si me služil vedno zvesto, pri lno, po vsej moči, skazal si se v marsičem odločnega, serčnega, jakega, blagega in verlega človeka, pokazal si, da si možak. Rad rečem, da si mi serce za-se pridobil z nesebičnim ravnanjem, ali včeraj si se spozabil in stopil z mesta, na katerem ti je stati in ker si nastopil druge poti, kakor so meni všeč, več ne moreš ostati v moji hiši. Spravi kar imaš in jutri pojdi z Bogom. Kar pa imam tebi, dete, reči, povem ti jutri, danes je prepozno. Zgodaj pojdemo na pot. Lanko noč!“ In tako jima pomigne, naj odideta. Tine hoče govoriti, ali stari zagermi: „Ne besedice!“ in kakor lev pogleda na oba. Neži se vlijo solze, milo zdihaje začne prositi. Vse zastoj! Oče je serdit in kedar je kdo zdražen,

ne sliši in ne posluša tudi najjasnejšega serčnega glasu. Terdo zakriči: „Idi, hodita, to mene ne gane!“ In oba gresta iz sobe vsak na svoj kraj.

### XI. Stari ovčar.

Kako dolga in pusta je noč, ki jo človek prebije v jezi in muki! Misli so kakor zdvijane in kažejo nenavadne in čudne podobe. Kako vse kipí in bučí! Vročica se preganja po glavi in po žilah in ovije v tmino serce in dušo. Taka se je nocoj godila Tinetu. Večkrat je vstal in šel k odpertemu oknu, da se ohladi, ali nič ni pomagalo, čeravno je ponočna vonjasta sapa pihljala najslajše dišave, sisaje jih iz cvetek in drevja. Hvala Bogu! na zadnje le začne svitati. Vzdigujejo se v jutranji zarji višnjelo gozdnati hribje in tam-le na tihi loki se oglašajo tički in pozdravljajo svitanje. Dan je tolažba. Naslonjen na okno si Tine odganja ponočne pošasti.

Ali kakor solnce posije, že stopi k njemu Župan pa mu hladno reče: „Tu-le v mošnji je tvoja plača, zdaj pa z Bogom in srečno pot!“ In kakor je prišel, tako merzel odide. Tine ga gleda preplašen, ali duša mu je tako zdrážena, da ne more besede dobiti in jo reči terdemu možu, in ko mu beseda le pride, gospodarja že davno ni bilo v hiši.

Zdaj začuje ropot na dvorišči. Kola derdrajo. Pogleda skozi okno in pred hišo vidi zaprežen voz. Oče Župan in mati Županja prideta iz hiše in za njima Nežika vsa objokana in žalostna. Ah, očetova volja je iz raja izgnala oba, ki sta bila vesela in srečna in sta mislila, da sta že na vekomaj združena. Neža joče in stoče in skrivaj pogleda k oknu, kjer Tine stoji. „Z Bogom!“ pozdravi ga hitro in zdihne. Župan pomaga ženskima na kola, vzame bič, sede na voz, požene in konja zadirjata dol po dolini.

Iz okna gleda Tine za njimi. Ah, kako mu je težko na sercu. Z dekletom mu je prešlo tudi mišljenje in čutenje. Sam stoji in roke vije. Ah, ali je res vse pri kraji? Ali mu neveste ni mogoče doseči? Ali se oče ne da omečiti? Ali nima mati za-nj mile in umirljive besede? Ali je res vsemu konec?

Plah gre dol v sobe, v kuhinjo, na dvorišče in iz daleč poprašuje ljudi, kam so se domači odpeljali. Toda Župan ni imel navade dokaj govoriti o svojih namerah. Kam se je peljal in kdaj se verne, tega ne vé noben hlapec in nobena dekla, kolikor jih je Tine prašal. Kaj mu je početi? Gre v svojo sobo in žalosten zaveže, kar ima, in brez slovesa se izmuza iz hiše in se oberne v gore k ovčarju.

Groga ga že oddaleč ugleda: „Kaj pa je tebe tako zgodaj sem prignalo?“ ogovori ga in se šali na dalje: „E, kako je vašemu veličanstvu, svetli kralj? Kaj dela kraljica?“ — Ali kakor opazi oblačno čelo, prestande ga dražiti ter reče: „Za Boga! ti si žalosten; govori, kaj ti je?“

Tine nerad in počasi pripoveduje in beseda mu se terga. Ovčar vidi, kako se mu tresete blede ustnici, ki ste bile sicer rudeče, in kako so mu svetlobo izgubile oči, ki so sicer tako živo blesketale. In ko vidi, da mu prijatelj tako s potertim srcem govori, loti se starca ljuta bol in jezen je na tistega, ki je tega vzrok pa se usti in huduje nad Županom: „Tebe poznam, ti užikovec!

to je prava kmečka ošabnost, tako uporna, terpka, terda, neukrotna, da bi se samemu Bogu uperla, ko bi prišel s sodnim dnevom! Kaj posebnega pa je v tem? Slaboumna puhlost! Lepa hiša in sprestranjeno zemljišče! Ali si mu bil za to zvest hlapec in si mu tako vse po volji opravljal? Ali si za to dal novo življenje njegovi ženi in hčeri in sinu, ko so se takrat iz mesta vozili? Ali si samo za to o povodnji v marecu smerti kljuboval? Ali si se vedno ko možak obnašal za to, da te tako sramotno iz službe izpodi? in to za to, ker si se prederznil pogledati njegovo hčerko? — Taki so bili še vselej, ki so njemu enaki. Precej razsajajo, psujejo in zobe brusijo in vsacega cenijo le po blagu in denarji. Kako preširno se vzdiguje, čeravno je sam na zemljo prikovan! Kakor da bi človek ne bil človek! Ali Bogu samemu gre čast in slava!“

„To pa pravim, jaz mu starem to napuhnjenost. Kako? prašaš. Naj se nauči in naj spozná strast, kedar razklada svojo moč in silo, in ki mu serce na-njo ne veruje in ne misli. Hčer, ki mu jo je Bog po svoji večni dobroti milo in ljubo podaril, varuje in čuva kakor nečimurno blago in zlato pa misli, da more ž njo in njeno dušo po svoji volji in vseči zaukazovati. Tako ravnajo vsi bogatini, bodi-si kmetje ali gospoda, na deželi ali v mestu. Ali ljubezen ima v svobodnem človeku svojo pravico in pred njeno sodbo sta enaka hlapec in gospod. Pošljem jaz tega terdaka v šolo, da se uči te pravice. Zató pusti žalost, bodi veselega serca. Zdaj samo velja, da sta zložna in zložna sta ti in dekle, pa se nič ne boj, Županova hči bo tvoja in nikogar drugega!“

(Konec prihodnjic.)

## Serbske kneževine bivalstvo.

(Spisal Leop. Gorénjec.)

V Serbskej so 1866. leta šteli bivalce in našteli so 1,222.000 duš — Serbov, Romanov, Bolgarov, Ciganov, Nemcev, Madjarov in Židov. A Serbov je toliko, da so druge narodnosti le senca med njimi, in v neprestanej skupnosti bivajo med rekama Drino in Moravo. Romani so v zmesi z Bolgari in sè Serbi na desnem bregu reke Morave. Romanov je 123.000, Bolgarov pa le neznamen del. Poleg njih živi v Serbskej nekoliko stotin podomačenih Nemcev in Madjarov, nekoliko Ciganov, katerih so nekateri za trdno ustanovili se v Serbskej — in uživajo vse pravice, kakor Serbje sami, nekateri pa se potepljejo, ter jih le vsled dobrote imajo v domovini; tudi je v mestih nekoliko Židov španske prvotnosti in nekoliko tisoč tujcev, kateri spadajo k sodnosti evropskih poročništev (konzulstev).

Serbje v kneževini so doslé obvarovali svoj slov. značaj, zvlasti na deželi, ker se menj stičejo s tujimi življi. Pravi Serb se odlikuje z ostrim obrazom in s silnimi telesnimi udi. Njegova rast je rajša večja, nego manjša, pleč je širokih; debelakov je Serbov prav malo. Glava je telesu jako primerna, njé verbni del je nekoliko ožat, čelo je dosti obokasto, čeljusti nekoliko pro-

# BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 7.

V Celovcu 20. julija 1875.

Leto VII.

## N o č.

Končan spet jeden dan je vroč,  
Vše solnce za goro je  
Na zemlji vlada temnôc,  
Pokrila svet s t. temo  
K počitku se podaja sák,  
Da jutri vstane spet repák,  
Da skerb pozabi int. erpljenje.

Tak smert tud meni bó enkrat  
Življenja luč' vgasnila,  
K počitku me v hladnó enkrat  
Bo zemljo položila.  
Tam brez skerbij bom mirno spál,  
Viharjev zlih ne bom se bál,  
Pozabil svetno bom terpljenje.

J. C—le.

## Županova Neža in Blagajev Tine.

(Pripoved iz kmečkega življenja.)

(Konec.)

„Ti se čudiš in me debelo gledaš? Misliš, da te hočem kakor peklenski zapeljavec in skuševavec premotiti in zavesti? O nikar ne! Jaz imam pravico do tebe, jaz, stari fant. Ko sem te pervikrat videl pri Županovih in ko si pravil, kdo in kaj da si, slišal sem, da si govoril o stricu, ki je pred več leti po svetu šel. Tvojega strica sem jaz poznal, kakor sem ti bil povedal, vedel sem, kaj ga je gonilo in tudi to, da še živi, če ravno že davno ni nobenega glasú o njem, ali molčati sem moral. Tako je prišel nesrečni dan povodnji, ko si me s svojo nevarnostjo tako čudno smerti otel. Takrat me misel prešine: „E, tak verli junak je vreden boljše osode in ne sme še le iskati menjave sreče po negotovih potih. In kakor mi je ta misel rasla, spomnim se tvojega starega strica in si mislim: „Nima ga starček boljšega dediča od tebe, kedar mu pride smertna ura.“

„To je, kar me je od Župana gnalo takrat, ko si ti ovce dobil za pašnjo. Starega moža sem kmalo pridobil za-se, pa je šel z menoj v svojo domovino,

kjer mu je stala njegova hiša še kakor nekaj in kjer je tvoj oče pridno gospodaril. Tvoj stric, ki je bil dom zapustil kakor mladenič, vernil se je kakor siv starček. Čudili so se mu vsi in ki so ga tako dolgo imeli za izgubljenega in mertvega, stal je zdaj pred njimi živ. Sprejeli so ga dobro in veseli in bratovska ljubezen se je glasno očitovala in se tudi tedaj ni zatajevala, ko je zatirjal svojo dedšino. Tvoj oče in tvoj stric blago mirno razdelita. Tvoj oče je pridno gospodaril, da je bilo vsega dvakrat toliko, kolikor je prišlo njemu v roke. Kar si je z delavnostjo priskerbel, to je njemu ostalo in za podedovano hišo in zemljišče je prejel tvoj stric svetlo okroglo zlato. Tako je bilo prav in tako ostane tvoj rod tam na kmetiji. Ali ti doboš ves denar, kedar umerje stari fant, tvoj stric, pa se boš mogel z Županom meriti kakor in kedar boš hotel, ker boš tako bogat kakor on. Ali Župan ne sme zvedeti za tvoje bogastvo predno ne bo njegova hčer tvoja in predno se ne stare njegova ošabnost in napuhnjenost. Pred mu se mora terdo serce omečati in napuh naj se spozna s ponižnostjo. — Ali hočeš biti Grogov dedič?

In Tine, ki se mu je ovčarjevo pripovedovanje tako čudno zdelo in se ni mogel iznajti, če ravno je poslušal, na krat nategne uho. „Groga? Groga?“ zaklikne na glas in ko pogleda ovčarja v lice, vidi, da starca zalivajo debele solze. Ta mu s trepečim glasom odgovori: „Dá, Groga, tvoj stric! Naju veže ista domovina, ista hiša, isti stan, naju veže sveta kervna vez in še več ko to! Ko sem šel žalostne duše in težkega serca iz očetove hiše, ni me gnala od doma želja po čudnih zgodah, ampak kervavelo mi je ranjeno serce: jaz in tvoj oče sva ob enem ljubila eno in isto deklico. Jaz sem se prepričal, da je njega rajše imela nego mene, pa sem šel za to na tuje in moj brat je ž njo v zakonu dobil edino srečo. Kaj sem jaz prestal, koliko grenkih bolečin sem preterpel, tega ti ne morem dopovedati. Bilo mi je, kakor da mi serce poka. Rad sem se odrekel pravice pervorojenstva, pa sem pasel ves živi čas tukaj ovce. Leta so mi ozdravile bolečino, ki me je nekaj tako razjedala in grizla. Tolaživna pozabnost je prevlekla mračne dni mladosti in v duši je utihnila slednja tožba. Ali ko sem tebe zaslišal, ganilo me je čudno. V tvojem obrazu sem spoznal lice tvoje matere. Zamišljeno, kakor ti, je ona gledala; kedar je govorila, imela je usta isto taka kakor ti in smejala se je tako zdravo in preserčno kakor ti in roci je tako vzdigala kakor ti. Jaz stari mož, ki od življenja nisem dobil ničesa, kaj sem mogel biti tvoji mladosti? Molčal sem. — Ti si bil tako dober in čist, tako priden in zvest in tvoje serce je bilo tako polno in je kipelo vse od mladostnega veselja. Meni so se vsi čuti tako nekako za-te vneli in ko si me rešil pogube v valovih, začutil sem, da sem na te navezan in ubrala se mi je v sercu prava struna: ti si mi postal preljub sin. Ni mi dalo več mirú, in o čemur nisem več davno mislil, pride mi silno in mogočno na um. Šel sem pa sem tirjal od tvojega očeta svojo dedšino. Prav po bratovski sva med se razdelila bogato imetje in svojo polovino dajem tebi v dar, pa jo imej za spomin od strica, ki ti jo daje za plačilo tvojega čistega in blagega življenja. Jaz vem, kako je bogastvo dobro in koristno, če ravno sem bil vse svoje dni priprost ovčar.“

Tako je starec govoril. Solze so mu obilo tekle in objemal je ganjenega Tineta in na persi pritiskal kakor oče sina. Tako sta sedela še dolgo časa in si marsikaj pripovedovala in pes je skakal okoli njih in z repom majal, kakor bi umel, kaj se med njima godi.

### XII. Kres.

Blizo pota, ki gre iz vasi in vodi v hribe, je studenec. Od tukaj derže steze na ledino in v gozd, ceste pa po dolini gor in dol. Ob stranéh rasejo bukve, hrasti in drugo germovje. Tamkaj se mora človek ohladiti od sence in od vode. Studenec je dobro ograjen s kameni na štiri vogle rezanimi tam, kjer iz zemlje curljá. Ob žetvi in košnji tukaj v senci rade počivajo ženjice in koseci, ko se umaknejo žgočemu solncu. Na večer hodijo z verči in škafi na glavah dekleta iz vasi semkaj po vodo, pa se tukaj o marsičem pogovarjajo. Ali po dnevi, kedar je tiho okoli studenca, čebljajo tamkaj gozdne tice in gerlice gergotljajo.

Danes se je bil že davno večer storil in Tine je čakal čisto sam pri studencu. Kresovi okoli po hribih so že dogoreli in on še vedno čaka in kedar kaj zašumi ali se gane, nategne uho in serce mu glasneje zatriplje. Koga neki čaka?

Čuj, zdaj sliši glasove. Bližajo se studencu. Preplaši se in hitro splazi v germovje onkraj studenca. Približata se dva človeka. Pojeta s hripovim glasom nečedne pesmi in med petje vpletata gerde kletve. Tine ju spozná. Bil je rudeči Ureh in pa Županov France. Oba sta pijana, da ne moreta ravno hoditi, in merita cesto od enega kraja do drugega. Kako mu to vpitje neugodno doni! Kako ga presune, ko spazi, da gresta proti Županu, zakaj od kar je on iz službe in se je hči vernila od sorodnikov, kamor so jo bili roditelji odpeljali, da Tineta pozabi, zahajal je Ureh zopet k Županu in snubil lepo Nežiko. To ga tako peče.

Ali kmalu mu odleže. Iz nova zasliši šum in k njemu stopi Nežika. Nje je čakal. Dolgo se že nista videla. Ona je bila daleč od doma, a on je hodil po samotnih hribih po dnevi, nočeval je pa pri Grogu, in Groga je tudi tako naredil, da sta se pri studencu našla in da se po njegovem nasvetu pošteno pomenita in pogovorita kaj in kako.

Ko sta tako v sredi pogovora in ne vesta, kaj jima je storiti, na katero stran bi se nagnila, zasveti se na naglem sem od doline. Oba se obrneta proti svetlobi. Nekaj časa gledata molčé, kar se iznovič kviško vzdigne oblak svetlega dima. „Jezus, ogenj pri nas!“ reče Neža. Tine plane na noge. „Neža, čakaj tukaj!“ reče in steče naravnost k ognju kar črez žito po njivah in travnicah. Kmalu se zasliši plat zvona iz vasi. Ljudje tekó z lestvami, drogovi in brizglami k požaru in na ves glas kriče: „Gorí, gorí!“

Ko Tine tje priteče, bilo je vse v ognji, hlevi in skednji. Krave in voli grozno mučejo, konji in žrebci strašno razgetajo. Uboga živina neče iz hleva, če ravno jej pretí gotova smert, in če po sili katero izvlečejo, pa plašna zbehljá na polje.



Ljudje gasé na vso moč, ali ognja ne morejo nikakor ukrotiti. Vnela se je slama in klaja natlačena na skednjih, pa je ogenj vedno večí. Vse okoli je suho in tedaj netljivo. Potočici imajo malo vode in reka je preveč od rok. Tudi jim pomanjkuje gasilnega orodja. Prejde jim upanje, da bi mogli kaj ubraniti in celó Tinetu upade serce. Vsak sprevidi, da je ves trud zastonj.

Eno Tineta tolaži: rešena sta Župan in Županja. Krepkovoljnega starca je hudo pretreslo. V lica bleđi in oči mu stermé, kakor bi hotel pamet izgubiti. Županja vsa zmedena gleda debelo v rudečo svetlobo. Kar zavpije: „Neža, France!“ Oh kako spreletí vsakega ta vsklik! Župana zdrami, da se strese kakor lev. Hitro skoči v gorečo hišo skozi vrata, od kodar se gost dim vali. Kaj pomaga pomišljanje? Kaj svarjenje? V hipu je on v hiši. Kaj mara za nevarnost? Moč kervi je čudna! ne misli na sebe, oče misli na zarod.

Vse umolkne; vsi gledajo na hišo in sapa na se vlečejo, kaj bo stari opravil. Ta čas se oglasí pastirček: „Zastonj! tam-le iz Francetove spalnice je prišvigal prvi plamen. Prišel je pijan domu z Urhom. Pila sta na vso moč tobak in tako sta ropotala spat. Jaz sem bil pri bolnem volu, ognja nista čuvala pa sta oba zgorela.“ Ta povest vse močno zgrabi. Ta hip ugledajo Župana pri oknu v Nežini spalnici. On stoče, da vse groza popade in reče: „Nikogar nikjer!“ in ogenj in dim se ovije okoli njega.

Hitro zgrabi Tine lestvo pa jo nasloni pod okno in urno kakor mačka spleza po njej in skoči v dim in ogenj. Vsi okoli kar odrevené. To je grozen trenotek! Ali predolgo terpi! Kar veselo vskliknejo. Dva se pomolita skozi žareče okno. Tine ima starega na plečih in terdno stopa dol po lestvi. Omamljenega položi na tla in steče hitrih nog po Nežo k studencu.

Ljudjé se vsujejo okoli Župana, ki osmojen na tleh leži. Pomagajo mu: odpnó ga na persih, polijó ga po obrazu z merzlo vodo, umivajo ga z vinom in si ne dajo mira. Županja vije roke in glasno stoče. Misli, da je konec vsega, kar je imela. O Bog, otroka jej je smert vzela, in zdaj tudi možu pretí. Ali kmalo se trud poplača: Župan oživi in spregleda. Ah, oživí, da vidi, kako vse okoli poka in se podira, da vidi, kako mu je ogenj vse pokončal, kar ga je kdaj tako ošabnega delalo.

Ko zjutraj solnce prisije, najde vse v obupu. Kjer je bilo včeraj vse živo, tukaj vidi pepel in dim. O koliko je ena sama noč pokončala! Bog je tako hotel. — Da sta France in Ureh res v pijanosti zgorela, poterdilo se je strašno: kazale so to njune sežgane kosti. A Neža, ah! kje je nedolžno, čisto dekle? Iščejo njenih kosti, ali ne najdejo jih. Kar se zasliši nov krik. S polja hiti Neža in za njo Groga in Tine. To vkljub nesreči razvedri žalostne obraze in serca. Oče jo pritisne na persi, mati joče, Nežika pa zdiše. Objemljejo se, kakor se ne bi hoteli nikoli več izpustiti. Vsi se plačejo.

Zdaj stopi ovčar pred nje in začne govoriti z resno besedo: „Nebesa so poslala žalosten čas. Bog skuša terpko. Ponižajmo se, verzimo od sebe napuh in hudo voljo, pa bode še vse dobro. Oče Župan, tukaj-le stoji možak, ki si je pridobil vsako pravico do vas. Da vam je rešil ženo in deco, za to niste iz ošabnosti marali. Danes je tudi vas smerti otel kakor nekđaj mene.

Iz nova snubi vašo hčer, nesreča ga ni nezvestega storila. Jaz, njegov stric, prosim za-nj; on je dosti bogat, da na novo postavi hišo in vsa gospodarska poslopja. V tej-le mošnji je njegov denar, samo čisto svetlo zlato. Privolite, pa bo vse dobro, daj, sezite v roko pa se lepo pomirimo.“

Ovčar je tako dobro govoril, da se je Županu serce pretreslo, ter reče: „Moja ošabnost je poterta, Bog je glasno in ostro govoril, jaz se ponižujem.“ Terdemu možu — kdo bi verjel? — stopijo solze v oči; hlapca objame in na persi pritisne. Tako je prav! Ob enem prime s solznimi očmi hčer za roko pa jo dene v Tinetovo. Mati dá obema blagoslov. Vsi sosedje, ki so tega priča, vesel krik zaženó in po zraku se razlegajo blaga voščila sreče novozaročenima.

Ko pride iz nova spomlad v dolino, ni našla več ni sledú žalosti in reve. Na polji in v gozdu je vse lepo zeleno, in tam, kjer je bil požar vse pokončal, je stala nova lepša hiša. Skednji so bili vsi večji in lepši, v hlevih je mukalo več in lepše goveje živine, in konji, ki so v njih stali, bili so vse dokaj lepši od prejšnjih. Grogov denar je vse lepo iz nova vred spravil. Starec je ves vesel in se prijazno pogovarja in šali z Županom in Županjo. Vidi se, da je oba žalost davno minula in zdi se jima da prihaja viden in obilen blagoslov od ljubega unučka, ki ga tako zadovoljna, zdaj on zdaj ona, péstujeta in v naročji prenašata. Tine in Neža pa sta dva zakonska, kakor jih je malo, in živita Bogu po volji in ljudem po vseči.

## Amerika.\*)

### I. Življenje in plavbe Krištofa Kolumba.

(Fr. Jaroslav.)

*Kolumb prvičkrat stopi na novi svet. — Plavbe med ostrovi bahamskimi. — Odkritje Kube in Hispanijole 1492. l.*

Kolumb je bil z veliko težavo dobil ladije in drugo potrebno, da je mogel iti iskat novega sveta. A tudi potoma imel je dokaj grenkih dni. Mornarji namreč so se na vsak način hoteli vrniti, ker po daljšej plavbi niso našli novega sveta, sploh ne videli suhe zemlje. Kolumb jih pomiri tako, da mu obljubijo še tri dni poterpeti, a če v treh dneh ne ugledajo suhe zemlje, hoče se vrniti. Vsa znamenja pa so kazala Kolumbu, da suha zemlja je blizo. Res je bilo tako. Morje je bilo mnogo bolj plitvo, opazil je pušelj jagod, očutil je povsem drugo podnebje, in okrog desete ure po noči zapazil je luč v daljavi. Zbog radosti ni vedel, kaj bi počel, in med tem začuje klic: „Zemlja, zemlja!“

Kedar se je začelo svitati, zagledal je Kolumb pred sebo ravni in krasni ostrov poln svežesti (frišnosti) in zelenja, ter zarasten z mogočnim lesom. Da-si je vse pričalo divjo bujnost večno marljive prirode, vendar bil je ostrov tudi ljudnat, kajti videl je stanovance iz lesa dohajati in hiteti proti bregu. Bili so

\*) Odlomek obširnega dela.